Sociale zekerheid: altijd beschermd

ABVV
SOCIALE ZEKERHEID

Sociale zekerheid: altijd beschermd

sociale zekerheid of de belofte van #AltijdBeschermd

1. Voorwoord

sociale zekerheid of de belofte van *#AltijdBeschermd*

Al 75 jaar beschermt de sociale zekerheid miljoenen Belgen tegen de risico's van het leven zoals ziek worden of een arbeidsongeval hebben. Maar de sociale zekerheid is er evengoed op mooie momenten, zoals de geboorte van een kind of (betaalde) vakantie.

De sociale zekerheid beschermt je immers een heel leven lang. Terugbetaling bij de dokter, een pensioen, betaalde vakantie, kinderbijslag, een uitkering wanneer je bevalt, een arbeidsongeval krijgt, ziek wordt, je job verliest, ouderschapsverlof neemt … De sociale zekerheid staat altijd aan je zijde.

De basisprincipes? **Verzekering en solidariteit.**

Het gaat om een verzekering tegen sociale risico's tijdens het leven. Risico's die een (privé)verzekeraar niet kan of wil dekken. Enkel omdat de sociale zekerheid collectief georganiseerd is en dat we er met velen aan bijdragen, werkt het. Ook jij maakt mee die sociale zekerheid, met jouw bijdragen. We staan een stuk van ons loon af om ons te verzekeren en krijgen er op een ander moment iets voor terug.

Het gaat daarnaast om solidariteit voor iedereen en in alle levensfases. Solidariteit tussen de hoge lonen en de lagere lonen, maar ook solidariteit tussen zieken en gezonden, tussen jong en oud, tussen werkenden en werklozen.

Het oorspronkelijke en voor die tijd revolutionaire concept waarop onze sociale zekerheid is gebaseerd, is vandaag nog even krachtig: "Iedereen draagt bij in functie van zijn middelen en ontvangt in functie van zijn noden." We stoppen allemaal een beetje salaris in een gemeenschappelijke pot en de dag dat een van ons het nodig heeft, wordt die door iedereen geholpen.

Wanneer de financieringsregels worden nageleefd, is onze sociale zekerheid het krachtigste wapen tegen ongelijkheid en armoede. Zonder de sociale zekerheid zou de armoede in ons land fors toenemen.

Onze sociale zekerheid zorgt voor een broodnodige herverdeling die de samenleving meer gelijk maakt, en de levenskwaliteit verhoogt. In een meer gelijke samenleving is er minder stress, minder geweld, minder alcoholmisbruik, meer sociale mobiliteit, betere scholing, zijn er minder tienerzwangerschappen … De sociale zekerheid is een ijzersterkte en tijdloze formule die zorgt voor meer gelijkheid, stabiliteit en sociale rust.

Naar aanleiding van 75 jaar sociale zekerheid willen we met deze brochure onze militanten en leden informeren. We gaan dieper in op wat de sociale zekerheid is, wat de uitdagingen zijn en hoe we als ABVV de sociale zekerheid willen verankeren, verbreden en verdiepen.

#AltijdBeschermd

Vrouwen-Mannen
Alle verwijzingen naar personen of functies (bijv. werknemer) hebben vanzelfsprekend betrekking op zowel mannen als vrouwen.

NL-FR
Cette brochure existe également en Français : www.fgtb.be.

Inhoud

1. Voorwoord 3

2. Wat is onze sociale zekerheid? 7

2.1 Sociale zekerheid is niet zomaar ontstaan 7
2.2 Een sociale verzekering 8
2.3 Een solidaire verzekering 8
2.4 Een collectieve verzekering 9
2.5 Een verplichte verzekering 9
2.6 Een krachtig instrument voor herverdeling 9
2.7 Een hoeksteen van ons land 10
2.8 De takken van de sociale zekerheid 10

3. Hoe wordt de sociale zekerheid gefinancierd? 17

4. Uitdagingen: sociale zekerheid onder druk 23

4.1 Regionalisering 23
4.2 Privatisering 25
4.3 Mislopen van inkomsten 27
4.4 Misbruik als budgettaire pasmunt 28
4.5 Ontoereikende bescherming 28
4.6 Maatschappelijke evoluties 30
4.7 Vergrijzing 31
4.8 Klimaatverandering 32
4.9 Complexiteit 32

5. ABVV wil verankering, versterking en verdieping 35

5.1 Een federale sociale zekerheid 35
5.2 Een collectieve sociale verzekering 35
5.3 Sterke openbare instellingen 35
5.4 Een stevig plan voor duurzame financiering 36
5.5 Principiële en brede verbeteringen 39
5.6 Thematische en specifieke verbeteringen 43

Bijlage 1: Kort historisch overzicht 49

Bijlage 2: Factcheck 54

02

Wat is onze sociale zekerheid?

2. Wat is onze sociale zekerheid?

2.1 Sociale zekerheid is niet zomaar ontstaan

Een monument dat steen na steen werd opgetrokken

Er is niet altijd een sociale zekerheid geweest, en die is ook niet uit de lucht komen vallen.

De eerste stenen werden gelegd aan het einde van de 19de eeuw en het begin van de 20ste eeuw. Onder druk en op het initiatief van de arbeidersbeweging zagen een reeks noodkassen en sociale verzekeringskassen het licht, meestal op basis van vrijwillige bijdragen.

De crisis en de grote stakingen, gepaard met rellen in 1886, brachten de sociale kwestie ook op het politieke niveau ter sprake. De mutualiteiten die door de werknemers samen opgebouwd werden, kregen subsidies maar een algemeen systeem van sociale zekerheid en bescherming was nog veraf.

De eerste sociale wetten kwamen er in de loop van de 20ste eeuw:

- de wet van 1903 op de arbeidsongevallen;
- de wetten van 1924 en 1925 over de ouderdomsverzekering;
- de wet van 1927 op de beroepsziektes;
- de wet van 1936 op de jaarlijkse vakantie.

Maar de verzekeringen tegen ziekte, invaliditeit of werkloosheid blijven vrije, gesubsidieerde verzekeringen. Pas na de Tweede Wereldoorlog bouwde de overheid een compleet stelsel van sociale zekerheid uit dat gebaseerd was op verplichte bijdragen.

Het sociaal pact

Het Sociaal Pact waarover heimelijk onderhandeld werd tijdens de bezetting, leidde tot de besluitwet van 28 december 1944 die aanleiding gaf tot ons huidige sociale zekerheidssysteem voor werknemers.

Het basisprincipe van het systeem is dat van een verzekering: de ‘premie’ is de bijdrage die wordt afgehouden van je salaris. Het is een solidair systeem: de hoge lonen betalen meer bijdragen. Wanneer je er nood aan hebt, bijvoorbeeld als je ziek wordt, keert de ‘verzekering’ je een bedrag uit of moet je bijvoorbeeld niet zelf volledig opdraaien voor de dokterskosten.

Stelselmatig werd dit systeem uitgebreid om iedereen te beschermen en dit in alle levensfases. Met andere woorden: vanaf de dag van je geboorte tot op het sterfbed.

Meer weten over het ontstaan van de sociale zekerheid, onze verworvenheid? Bekijk het historisch overzicht in bijlage 1 van deze brochure.

2.2 Een sociale verzekering

De sociale zekerheid ontstond uit een sociaal akkoord tussen werkgevers en werknemers die beslisten om een deel van het loon opzij te zetten om zich te verzekeren tegen de talrijke gezondheidsrisico's en sociale risico's van het beroepsleven.

Het achterliggend idee van de werkgevers? Een werknemer in goede gezondheid die in correcte omstandigheden leeft, zal zijn werk beter doen. Het achterliggend idee van de werknemers? Zich beschermen tegen tegenslag in het leven.

In ruil voor een bescheiden bijdrage garandeert de sociale zekerheid ieder van ons een vervangingsinkomen of een aanvullend inkomen indien je gedwongen wordt om (tijdelijk) te stoppen met werken of wanneer je jouw job verliest, of met pensioen gaat.

Deze garantie strekt zich in de gezondheidszorg ook uit naar begunstigden die nog geen bijdrage hebben kunnen leveren. Dat maakt het systeem zo sociaal: iedereen geniet van dezelfde bescherming, ongeacht het bedrag van de eigen bijdrage.

2.3 Een solidaire verzekering

De sociale zekerheid is een solidaire verzekering omdat de loontrekkende werknemers allemaal bijdragen aan de financiering ervan. De bijdragen worden in een gemeenschappelijke pot verzameld, die bedoeld is om alle personen te helpen die er op een bepaald ogenblik nood aan hebben.

Zo wordt de solidariteit georganiseerd tussen iedereen: werkenden, niet-werkenden, gezonde en zieke mensen, gepensioneerden, mensen met en mensen zonder kinderen, ...

Er is ook solidariteit tussen de hoge en de lage inkomens. De bijdragen zijn een percentage van het loon, ongeacht de hoogte van dat loon. Wie meer verdient, draagt dus ook meer bij. En er is geen plafond. De vervangingsinkomens worden dan weer berekend op basis van een begrensd of geplafonneerd inkomen: wie een erg hoog salaris krijgt, zal een beperkt vervangingsinkomen ontvangen. Bij ziekte bijvoorbeeld is de uitkering gelijk aan 60% van je brutoloon, maar begrensd tot aan een bepaald loonplafond waardoor het maximum in 2020 ligt op 86,46 euro per dag (6 dagen per week).

2.4 Een collectieve verzekering

Wij leveren niet uitsluitend bijdragen voor onszelf maar voor de hele gemeenschap, door een gemeenschappelijke pot te spekken. Het zijn sociale en collectieve bijdragen die van ons loon worden afgehouden maar die gebruikt worden om alle werknemers te verzekeren.

2.5 Een verplichte verzekering

De afhoudingen van de bijdragen gebeuren op het inkomen van elke loontrekkende werknemer. Elke werknemer is dus verzekerd. Noch de werkgever, noch de werknemer kan hier een keuze in maken.

De sociale zekerheid is dus een sociale, solidaire, collectieve en verplichte verzekering. Deze kenmerken staan garant voor de doeltreffendheid ervan en verzekeren het welzijn en de sociale bescherming van iedereen.

2.6 Een krachtig instrument voor herverdeling

Zonder de sociale zekerheid zou de armoede in ons land fors toenemen (OESO). Vandaag zit één Belg op vijf in armoede (16,4 procent in 2018, Statbel). Wanneer we geen belastingen of sociale bijdragen zouden innen, en die belastingen en bijdragen herverdelen, zou meer dan 40 procent van de Belgische bevolking in (relatieve) armoede leven.

ARMOEDERISICO VOOR EN NA HERVERDELING

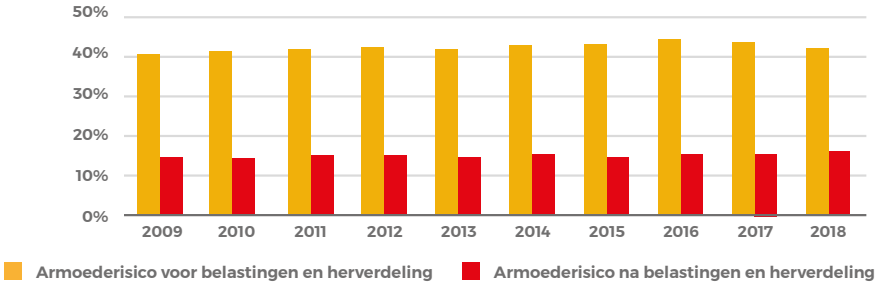

Bron: OESO, Income inequality database 2019 & EU SILC

2.7 Een hoeksteen van ons land

De sociale zekerheid is federaal: de sociale zekerheid en sociale bescherming is voor iedereen hetzelfde, ongeacht de regio waar je woont.

Maar dit is niet meer helemaal correct. De 6de staatshervorming (akkoord van december 2011) heeft het federale karakter van de sociale zekerheid afgezwakt door twee sectoren over te dragen naar de regio's: de kinderbijslag en een gedeelte van de gezondheidszorg.

Het is voortaan dus mogelijk dat werknemers die in hetzelfde bedrijf werken (bijvoorbeeld in Brussel) andere rechten en sociale voordelen of uitkeringen hebben naargelang ze in Vlaanderen, Brussel of Wallonië wonen.

Toch blijft de sociale zekerheid voor het grootste gedeelte federaal. Ze vormt dan ook één van de hoekstenen van ons land en onze samenleving.

2.8 De takken van de sociale zekerheid

De sociale zekerheid (van loontrekkenden) bestaat uit verschillende 'thematische' takken, naargelang het risico dat gedekt wordt.

Ziekte

Als ik ziek ben... krijg ik een terugbetaling en/of vergoeding.

De ziekteverzekering geeft me het grootste deel terug van wat ik betaal aan mijn arts of van de verzorging die ik in het ziekenhuis gekregen heb. Ik betaal enkel het 'niet-terugbetaalbare gedeelte', het 'remgeld'.

Als mijn ziekte me helaas verplicht om frequent bij een arts of in een ziekenhuis langs te gaan en veel geneesmiddelen te nemen, zullen mijn uitgaven dankzij de maximumfactuur integraal terugbetaald worden als ik een bepaald bedrag overschrijd per jaar (dit verschilt volgens inkomen).

Ik betaal slechts 1 euro bij de huisarts omdat ik een laag inkomen heb. Dit systeem heet de derde betaler.

De ziekteverzekering betaalt het grootste gedeelte van mijn medische kosten terug: geneesmiddelen, fysiotherapie, verpleegzorg en thuisverpleging, tandverzorging, bevallingen, protheses, rolstoelen, verbanden en implantaten ...

Als ik ziek ben en niet kan werken, ontvang ik, na de periode waarin mijn inkomen gewaarborgd is en betaald wordt door mijn werkgever, een vervangingsinkomen. Het gaat om een vergoeding van 60% van mijn begrensd brutoloon, betaald door het RIZIV.

Als ik langer dan een jaar ziek ben, ontvang ik van het ziekenfonds (dat voor het RIZIV betaalt) een vergoeding gelijk aan 65% van mijn begrensd brutoloon als ik minstens één persoon ten laste heb (55% als ik alleenstaande ben, 40% als ik samenwoon).

De ziekteverzekering dekt je uitgaven voor gezondheidszorg en het inkomensverlies dat je kan lijden omwille van gezondheidsredenen. Deze tak van de sociale zekerheid wordt beheerd door het RIZIV – Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering. De betaling van de vergoedingen bij arbeidsongeschiktheid en invaliditeit, en ook de terugbetaling van de kosten voor gezondheidszorg zijn in de praktijk in handen van de ziekenfondsen. Een deel van de gezondheidzorg, zoals preventie, eerstelijnsgezondheidszorg, bijstand aan personen en ouderen-instellingen (woonzorgcentra, rust- en verzorgingstehuizen ...), is bij de 6de staatshervorming geregionaliseerd.

Pensioenen

Ik heb een leven lang gewerkt. Nu mag ik uitblazen.

De sociale zekerheid zorgt voor een wettelijk pensioen, een bescheiden bedrag, maar wel voor de rest van mijn leven.

Met het systeem van repartitie of verdeling, komen de centen meteen ten goede aan de gepensioneerden van vandaag. Het beheer wordt verzekerd door een openbare instelling die geen aandeelhouders moet tevreden stellen, noch winst moet maken. Er is dus minder risico bij het beheer en de middelen die in de sociale zekerheid terecht komen, worden voor nagenoeg 100% herverdeeld onder de sociaal verzekerden.

Tijdens mijn hele loopbaan heb ik bijgedragen door elke maand een stukje van mijn loon af te staan. Mijn pensioen wordt vervolgens berekend op basis van: het loon dat ik gedurende heel mijn loopbaan heb verdiend, mijn gezinssituatie (alleenstaanden 60%, gezinstarief 75%), mijn loopbaan (een volledige professionele loopbaan omvat 45 jaar, de bedragen dalen als je geen 45 jaar hebt gewerkt).

Formule voor pensioenberekening

voor elk gewerkt jaar: $\frac{\textbf{60\% of 75\% x brutoloon}}{\textbf{45}}$

De pensioenen worden beheerd door de 'Federale Pensioendienst'.

Arbeidsongevallen en beroepsziekten

Ik heb een arbeidsongeval gehad!

Ik ben ziek geworden door mijn werk...

De sociale zekerheid komt tussen.

Een arbeidsongeval of een ongeval op weg naar het werk is snel gebeurd. Of ik nu tijdelijk arbeidsongeschikt ben, moet herstellen of revalideren, of zelfs permanent arbeidsongeschikt ben: de sociale zekerheid laat me niet zonder inkomen zitten. FEDRIS betaalt mijn gezondheidszorg en geeft me zolang als nodig een vervangingsinkomen.

Chemische stoffen, lawaai, trillingen, of telkens weer dezelfde bewegingen moeten maken, kunnen beroepsziektes veroorzaken. Ook hier komt de sociale zekerheid tussen via FEDRIS.

Fedris, het federaal agentschap voor beroepsrisico's bewaakt de rechten van slachtoffers van ongevallen tijdens het werk, in het woon-werkverkeer, of bij beroepsziektes.

Werkloosheid

Als ik mijn job verlies?

Ik kan terugvallen op een werkloosheidsuitkering.

Faillissementen, herstructureringen en collectief ontslag zijn schering en inslag tegenwoordig. Er zijn ook gewoon veel te weinig jobs. En als ik werkloos word, kan het wel even duren om een nieuwe baan te vinden. Gelukkig voorziet de werkloosheidsverzekering in een bescheiden vervangingsinkomen.

De werkloosheidsverzekering wordt beheerd door de Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling - RVA. De uitbetaling van de werkloosheidsuitkeringen wordt afgehandeld door de vakbonden (en de Hulpkas).

Tijdskrediet, loopbaanonderbreking, landingsbanen, ouderschapsverlof, verlof voor de verzorging van zieke familieleden, palliatief verlof

Ik zou graag minder werken.
Ik kan beroep doen op tijdskrediet.

Ik heb tijd nodig om voor mijn kind of een ziek familielid te zorgen. Ik word ouder en ik wil het wat rustiger aan doen … Er bestaan verschillende formules van tijdskrediet om mijn arbeidsduur te verminderen. Het loonverlies wordt deels gecompenseerd door een vergoeding van de RVA.

Ook hier wordt de uitkering beheerd door de Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling (RVA).

Vakantie

Ik ben toe aan vakantie!

Dankzij de jaarlijkse vakantie kan ik genieten van zon en zee! Op basis van mijn werk tijdens het vorige jaar kan ik 4 weken met vakantie terwijl ik toch mijn loon ontvang (mijn vakantiegeld) én ook een tweede maand loon krijg: het dubbel vakantiegeld.

De Rijksdienst voor Jaarlijkse Vakantie (RJV) staat in voor de berekening van de vakantieduur en het jaarlijks vakantiegeld van de arbeiders en van sommige kunstenaars. De dienst betaalt dat vakantiegeld rechtstreeks of onrechtstreeks uit.

Kinderbijslag

Ik heb een kind. Dat kost geld.
De kinderbijslag helpt me de eindjes aan elkaar te knopen.

Een kind opvoeden en laten verder studeren kost veel. Het kleine duwtje in de rug dat de kinderbijslag geeft, is meer dan welkom.

Kinderbijslag is een recht van het kind. Alle kinderen hebben recht op een geboortepremie en een maandelijkse kinderbijslag.

De kinderbijslag wordt nu, sinds de laatste staatshervorming (akkoord van december 2011), beheerd door de gemeenschappen of gewesten. Niettemin is de kinderbijslag nog steeds deel van de sociale zekerheid, goed voor zo'n 2,8 miljoen kinderen in meer dan 1,6 miljoen gezinnen.

Het beheer van deze takken en organismen wordt gestuurd door beheerscomités waarin vertegenwoordigers van de werknemers (vakbonden) en vertegenwoordigers van de werkgevers zetelen. Ze zijn m.a.w. paritair samengesteld. Waarom werkgevers- en werknemers? Omdat zij aan de oorsprong van de sociale zekerheid liggen. Zij beslisten samen om een deel van het loon te investeren in de sociale bescherming van de werknemers.

Daarnaast is er de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ), die de sociale zekerheidsbijdragen int en verzamelt en eveneens gezamenlijk beheerd wordt door werknemers- en werkgeversvertegenwoordigers. Het Beheerscomité van de Sociale Zekerheid, het koepelorgaan belast met de financiering van de takken van de sociale zekerheid op basis van de sociale bijdragen betaald aan de RSZ én de overheidsmiddelen (de dotatie en de 'alternatieve financiering') wordt op 'tripartiete' wijze beheerd met vertegenwoordigers van werknemers, werkgevers én regering.

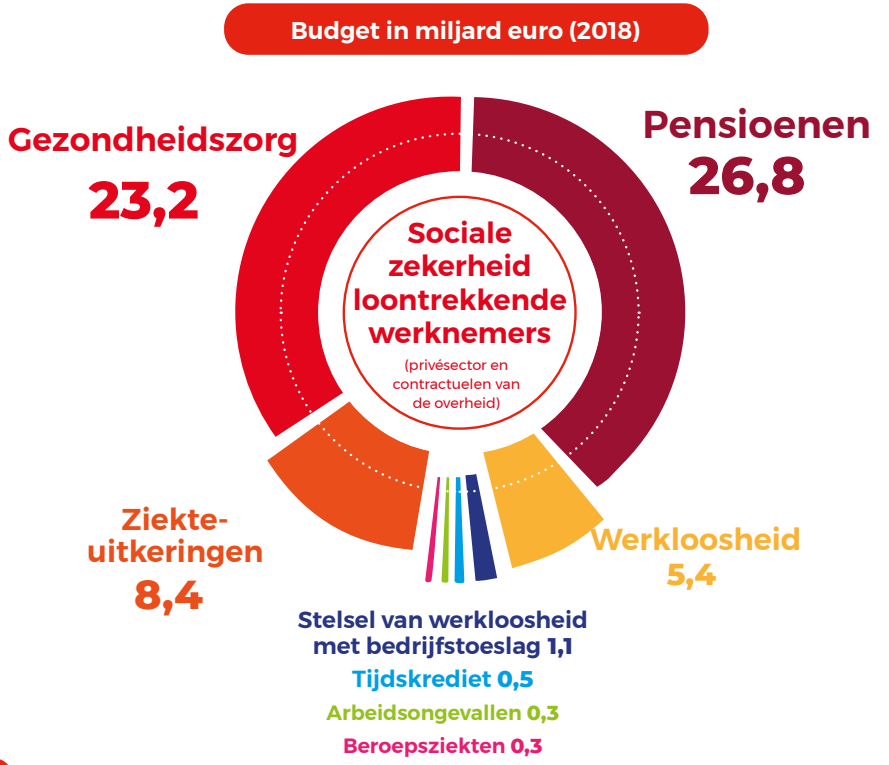

Elk jaar beschermt de sociale zekerheid ongeveer

1,8 miljoen gepensioneerden

330.000 werkzoekenden

170.000 slachtoffers van een arbeidsongeval

75.000 SWT'ers

91.000 vrouwen in moederschapsrust

435.000 werknemers in invaliditeit

470.000 werknemers in arbeidsongeschiktheid (<1 jaar ziek)

En hun gezinsleden, waaronder kinderen. Want de gezondheidszorg is universeel in ons land en beschermt bijna de volledige bevolking.

03

Hoe wordt de sociale zekerheid gefinancierd?

3. Hoe wordt de sociale zekerheid gefinancierd?

Vandaag wordt onze sociale zekerheid hoofdzakelijk gefinancierd door sociale bijdragen van werknemers en werkgevers (73%). De resterende 27% komt enerzijds uit belastingen (btw en roerende voorheffing voor de alternatieve financiering) en anderzijds uit algemene overheidsinkomsten (o.a. de evenwichtsdotatie, overheidssubsidies).

Jouw loon financiert 73% van de sociale zekerheid

Inkomsten sociale zekerheid (2018)

Sociale bijdragen	**51,2 miljard**	**73,0%**
Overheidsmiddelen	**5,6 miljard**	**8,0%**
▸ Evenwichtsdotatie	2,1 miljard	3,0%
▸ Basisdotatie federale overheid	2,1 miljard	3,0%
▸ Subsidies deelentiteiten (compensatie doelgroepverminderingen ...)	1,4 miljard	2,0%
Alternatieve financiering (o.a. compensatie voor de verminderde sociale bijdragen)	**12,5 miljard**	**18,0%**
▸ 13,41% inkomsten btw	9,6 miljard	14,0%
▸ 40,73% inkomsten roerende voorheffing	2,8 miljard	4,0%
Andere (beleggingen ...)		1,0%
Totaal	**70,3 miljard**	100%

Sociale bijdragen? Uitgesteld loon!

Een deel van het loon van de meeste werknemers wordt niet rechtstreeks aan hen betaald. Het bestaat uit persoonlijke (13,07%) en patronale (25%) sociale bijdragen die aan de RSZ worden betaald om de sociale zekerheid te financieren.

Daarnaast betalen werknemers ook nog een bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid (deze werd in de jaren '90 ingevoerd in het Globaal Plan-Dehaene) als ze een gecumuleerd gezinsinkomen van € 1.950 per maand of meer hebben, om zo bij te dragen aan de financiering van de sociale zekerheid.

Voor werknemers zijn deze bijdragen geen verloren loon. Vroeg of laat krijgen ze deze immers indirect terug in de vorm van dekking voor hun gezin, gaande van de terugbetaling van gezondheidszorg tot sociale uitkeringen wanneer ze werkloos of arbeidsongeschikt zijn, wanneer ze getroffen worden door een arbeidsongeval of een beroepsziekte, wanneer ze gebruik maken van bepaalde vormen van tijdskrediet of thematisch verlof en zelfs wanneer ze met pensioen zijn. Het gaat dus om uitgesteld loon.

Verlaging van patronale bijdragen - werkgeversbijdragen

Werkgevers dragen steeds minder bij aan de sociale zekerheid. Ze zijn er in geslaagd hun bijdragen als 'lasten' te laten beschouwen, 'lasten' die zo veel als mogelijk beperkt moeten worden. Een overzicht.

1. Bijdrageverminderingen

Er werden de laatste jaren steeds meer kortingen toegekend op de sociale bijdragen. In 2020 gaat het om 3,4 miljard aan federale verminderingen en 1,2 miljard aan doelgroepverminderingen.

Deze aanpak, die voortvloeit uit een politieke keuze, ondermijnt de inkomsten van de sociale zekerheid en vormt bijgevolg een obstakel voor een goede sociale bescherming van werknemers, aangezien de socialezekerheidsuitkeringen hierdoor onder druk komen te staan.

Wat betreft de verminderingen van de federale sociale bijdragen, ontsnappen bovendien steeds meer statuten aan normale bijdragen: studentenjobs, flexi-jobs, bijbaantjes tot € 6.250 per jaar, voordelige stelsels voor degenen die wetenschappers of beroepssporters in dienst nemen,...

2. Taxshift: nog meer verlies aan inkomsten

Onder het voorwendsel van een verschuiving (of 'shift') van bijdragen op arbeid naar andere grondslagen, heeft de regering Michel-De Wever (met MR, N-VA, Open vld, CD&V) de inkomensbelasting voor particulieren (de persoonsbelasting) verlaagd, de indirecte belastingen zoals btw en accijnzen verhoogd, het tarief van de werkgeversbijdragen aan de sociale zekerheid verlaagd en de vennootschapsbelasting verlaagd van 34 naar 25%. Op die manier werd de bedrijfswereld in staat gesteld om minder bij te dragen aan de financiering van de sociale zekerheid, ten nadele van de sociale bescherming van werknemers.

Er zijn twee drastische maatregelen genomen m.b.t. verminderingen van de sociale bijdragen.

Verlaging van de patronale sociale bijdragen van ruim 32% tot amper 25% zonder dat hieraan voorwaarden werden gekoppeld voor werkgevers (zoals het scheppen van kwaliteitsvolle jobs).

De bruto kost van die overgang van 32% naar 25% bedraagt momenteel 7 miljard euro. Aangezien bestaande maatregelen gerecycleerd werden om deze hervorming te financieren, heeft de Nationale Bank van België de kost geschat op 4,2 miljard euro, exclusief zogenaamde terugverdieneffecten (zoals extra inkomsten uit sociale bijdragen die zouden voortvloeien uit extra banen die aldus gecreëerd zijn).

De regering-Michel-De Wever hield vol dat het verlies aan inkomsten als gevolg van de taxshift gecompenseerd zou worden door nieuwe inkomsten uit de bestrijding van belastingfraude, uit een verhoging van de bedrijfsvoorheffing, uit een toename van de werkgelegenheid,...

Terwijl de inkomsten verder bleven dalen, werden de compenserende inkomsten waarvan sprake echter maar niet geconcretiseerd (effectentaks, kaaimantaks, enz). De volgende regering zal moeten omgaan met de gevolgen van het enorme financiële tekort dat hierdoor is ontstaan.

Meer nog, de concurrentiekracht van de Belgische bedrijven is afgenomen. De bedrijven kozen ervoor om hun bedrijfswinsten op te krikken in plaats van te investeren. En dat met het geld van de indexsprong (waarbij lonen en uitkeringen niet werden aangepast aan de levensduurte) en de taxshift. Met ons geld dus.

Gratis eerste werknemer

Wanneer een bedrijf voor het eerst een werknemer aanwerft, dan is die gratis ten aanzien van de sociale zekerheid. Op het loon van die eerste werknemer wordt niet de 25% patronale bijdrage ingehouden zoals bij andere werknemers. De sociale zekerheid loopt hierdoor vandaag 680 miljoen euro mis. Als men, zoals liberale partijen vragen, de maatregel verlengt na 2020, dan loopt de kostprijs vier jaar later al op tot 1,2 miljard euro.

Het systeem van de gratis eerste werknemer zit vol met onrechtvaardigheden:

- Het wordt onbeperkt in de tijd toegekend, dus ook nog steeds als het bedrijf bijvoorbeeld binnen 30 jaar 100 werknemers heeft.
- Het wordt toegepast op een brutoloon naar keuze. In de realiteit dus op het hoogste brutoloon om zo minder bij te dragen.

3. Alternatieve loonvoordelen en cafetariaplannen

Deze loonvormen nemen enorm toe. Ze worden aan de werknemer verkocht als extraatje maar dienen vooral de bedrijven die op die manier opnieuw de sociale zekerheid ontlopen. Een recente studie van een sociaal secretariaat stelde vast dat voor de 11 voordelen die ze onderzochten, een totale waarde van bijna 7 miljard niet onderworpen werd aan sociale bijdragen. Het gaat daarbij om maaltijd- en ecocheques, aandelen, bedrijfswagens … grote kleppers zoals een hospitalisatieverzekering, aanvullende pensioen en tankkaarten niet eens meegerekend.

Deze vorm van bijdrage-ontwijking is nefast voor de inkomsten van de sociale zekerheid maar ook voor de sociale bescherming van de werknemers.

04

Uitdagingen: sociale zekerheid onder druk

4. Uitdagingen: sociale zekerheid onder druk

Het ABVV is en zal altijd een voorvechter zijn om de sociale zekerheid, sociale bescherming en levenskwaliteit te verbeteren. Vandaag echter staat dit nationaal monument van sociale zekerheid, deze syndicale verworvenheid, deze belofte op een leven zonder onoverkomelijke hinderpalen, meer dan ooit onder druk.

We moeten volgende uitdagingen aanpakken om te vermijden dat deze bedreigingen de sociale bescherming onderuit halen: regionalisering, privatisering, mislopen van inkomsten, misbruik als budgettaire pasmunt en besparingspost, ontoereikende bescherming, maatschappelijke evoluties en vergrijzing, klimaatverandering, en de complexiteit van onze sociale zekerheid.

We becommentariëren deze uitdagingen en bedreigingen, duiden waar het voor ons echt om draait en zetten de puntjes op de i. Want vaak wordt er een loopje genomen met de waarheid.

Vooroordelen van waarheid onderscheiden?

Check de factcheck in bijlage 2 van deze brochure.

4.1 Regionalisering

Het splitsen van de sociale zekerheid is voor sommige politieke partijen, N-VA op kop, een doel op zich. Ze willen ons laten geloven dat onze sociale bescherming onder druk staat of er op achteruit gaat en wijzen daarvoor met een beschuldigend vingertje in de richting van een andere regio binnen ons land of naar een bepaalde groep mensen (werkzoekenden, migranten ...). Ze schuiven de zwarte piet door terwijl ze op hetzelfde moment de financiering en de bescherming doen doodbloeden door blinde besparingen en cadeaus aan grote bedrijven.

Onze sociale zekerheid is gebaseerd op solidariteit tussen mensen, niet over regio's, noch over taalgrenzen. Het gaat om herverdeling tussen personen waarbij zeer expliciet géén rekening wordt gehouden met de plaats waar men woont of welke landstaal men spreekt, maar wel met het feit of men werkt, ziek is, oud, laag- of hooggeschoold, of over een hoger inkomen beschikt.

Men spreekt over 'transfers' waar het gaat om solidariteit tussen mensen. Men spreekt over transparantie wanneer men kijkt naar ons sociaal systeem met een bril die er absoluut niet voor bedoeld is, nl. de regionale bril. Men gaat voorbij aan de feiten.

De ‘transfer’ tussen hoog- en laaggeschoolden is vijf keer hoger dan tussen de regio’s. De ‘transfer’ tussen de 20% rijksten en de 20% armsten is zelfs tien keer hoger. Kortom, rijke/begoede en/of hooggeschoolde Waalse en Brusselse gezinnen subsidiëren even goed de arme, laaggeschoolde Vlamingen als omgekeerd. Maken we de rekening dan zien we dat Oost-Vlaanderen, Antwerpen, Vlaams- én Waals-Brabant (jawel, Waals) meer bijdragen aan belastingen en aan sociale zekerheid dan ze terug krijgen. Zo zien we ook dat Waals-Brabant een pak rijker is dan bijv. Limburg. Vandaag gaan in verhouding al iets meer pensioenen naar Vlaanderen dan naar de andere regio’s. De ‘transfers’ tussen de regio’s zijn een onbelangrijk bijproduct van een bewust bedoeld herverdelingssysteem tussen mensen.

Het armoederisico bij een werkzoekende ligt even hoog of hij/zij nu in Bergen, Brussel of Gent woont. Het probleem van die werkzoekende is dat zijn/haar uitkering te laag is. Dat moeten we aanpakken. De minimumuitkeringen liggen vaak nog onder de armoedegrens, overal in België.

De zogezegde ‘transferstromen’ zijn ook niet gebetonneerd. Ze zijn onderhevig aan allerlei evoluties, wijzigen en zijn omkeerbaar. Wallonië heeft meer werkzoekenden, Vlaanderen meer bruggepensioneerden, gepensioneerden, mensen in tijdskrediet. De vergijzing zal zich sterker laten voelen in Vlaanderen dan in Wallonië en in het jongere Brussel. Vlaanderen heeft meer flexijobbers en jobstudenten, statuten die niet bijdragen tot de sociale zekerheid. Dat zijn de feiten, dat is de realiteit, maar geen argumenten om onze solidariteit tussen mensen te ondergraven.

Nemen we de kinderbijslag er even bij. Deze tak van de sociale zekerheid werd geregionaliseerd. Wat stellen we vast? Een goed werkend systeem waarbij elk kind in ons land gelijk behandeld werd, is vervangen door 4 systemen die nog in opstart zitten en waarvoor man en macht ingezet wordt om ze parallel te laten draaien. De stelsels die nu door de regio’s werden uitgewerkt liggen niet zo heel ver uit elkaar. Vooral budgettaire overwegingen lagen aan de basis van de aanpassingen. Het vaak aangehaalde ‘wat we zelf doen, doen we beter’, mag je vergeten. Vooral de Vlaamse gezinnen zijn de klos want sinds de N-VA er in slaagde om deze tak van de sociale zekerheid te regionaliseren mochten de gezinnen en kinderen indexsprongen slikken (geen aanpassingen aan de levensduurte). Ook werd de Vlaamse kinderbijslag door de Vlaams minister-president Jambon misbruikt om de bevolking op te ruien met leugens over misbruik door migranten.

De sociale zekerheid splitsen is dus geen goed idee. Dit zou betekenen dat je de basis van het systeem verkleint. Net als voor andere verzekeringen heeft de verenging van de bijdragegrondslag één belangrijk effect: minder bescherming.

Vandaag staat ons sociale zekerheidsmodel borg voor solidariteit tussen alle mensen: tussen hoge en lage inkomens, tussen de sterkste en de zwakste schouders, tussen rijk en arm. Hoe breder en hoe robuuster de basis voor de sociale zekerheid, hoe beter. Hoe groter het bereik waarop je solidariteit gebaseerd is, hoe beter je tegenslagen kan opvangen. Hoe groter de gemeenschappelijke pot door bijdragen te verzamelen, hoe beter je de personen kan helpen die er op een bepaald ogenblik nood aan hebben. Solidariteit is nodig opdat een samenleving meer is dan een optelsom van individuen die alleen op hun individuele verantwoordelijkheid rekenen.

Een federale sociale zekerheid voor iedereen, door iedereen, waarbij elke burger gelijk, solidair en respectvol beschermd wordt is de enige weg om als maatschappij samen vooruit te gaan.

4.2 Privatisering

De rechterzijde en een deel van de werkgevers schuiven privatisering naar voren als oplossing voor een betere sociale bescherming. Financiële instellingen en grootbedrijven lonken dan ook begerig naar wat voor hen een zak vol geld betekent. Maar privéverzekeraars, die tot elke prijs winst nastreven, vergroten de ongelijkheid in plaats van die te verkleinen.

We nemen de Verenigde Staten erbij al voorbeeld. In Amerika wordt de gezondheidszorg vooral privé geregeld. De kostprijs is enorm, zowel financieel als sociaal. In Amerika werd in 2018 16,9% van de rijkdom besteed aan gezondheidszorg. Bij ons was dit 10,4%. Bekijk je dat per inwoner dan spreken we over 9.539 euro in de Verenigde Staten tegenover 4455 euro in België. Toch zijn de gezondheidsresultaten veel slechter: de levensverwachting ligt in de VS 3 jaar lager, er is meer obesitas, burgers kunnen niet naar de dokter (4 doktersbezoeken per jaar in Amerika vs. 7 per persoon bij ons), slechts 41 % Amerikanen ging naar de tandarts tegenover 60% Belgen ...

We moeten de grenzen niet over om te illustreren dat privatisering geen wondermiddel is. Kijk naar de aanvullende pensioenen en het pensioensparen die bij ons al jaren als dé oplossing voor hogere pensioenen naar voor geschoven worden. Die aanvullende pensioenen versterken net de ongelijkheid. Bijna 3,2 miljoen werknemers bouwen aanvullende pensioenrechten op, een vrij omvangrijke groep. We stellen we echter vast dat het aanvullend pensioenkapitaal ontoereikend is, niet de nodige aanvulling brengt en zeer ongelijk verdeeld is. Het systeem houdt bovendien nooit rekening met solidariteitselementen zoals gelijkgestelde periodes (periodes waarin je niet kan werken maar die wel meetellen voor je pensioen zoals bijv. ziekte).

Aanvullend pensioen

Ontoereikend

De helft van de mensen met aanvullende pensioenrechten spaart nog geen 3.090 euro aan kapitaal bijeen. Van de groep die dicht bij hun pensioen staan (55 tot 64-jarigen) kan de helft nog niet rekenen op een bedrag boven de 8.000. Met dergelijk kapitaal zal de levenskwaliteit tijdens het pensioen niet noemenswaardig verbeteren. De privéverzekeraars zullen er echter wel warmpjes inzitten.

Ongelijk

De inkomensongelijkheid wordt versterkt door de aanvullende pensioenen:

- De 10% mannen met het laagste inkomen hebben een gemiddeld opgebouwd kapitaal van 334 euro;
- De 10% mannen met het hoogste inkomen hebben een gemiddeld opgebouwd kapitaal van 3.600.000 euro.

Cappuccino?

Minister van Sociale Zaken Maggie De Block (Open vld) wil een cappuccino-model invoeren: een sociale zekerheid in laagjes. Dit komt neer op een ondermaatse basisbescherming voor de zwaksten en een aanvulling via werk en privé-verzekering. Open vld en werkgeversorganisatie VBO pleiten ook voor het verder verlagen van de patronale bijdragen naar 20%.

Dit ondergraaft volledig de basisprincipes van de sociale zekerheid, verzekering en solidariteit, en zal de sociale ongelijkheden versterken.

Want wat zal er bijv. gebeuren in een eenoudergezin waar de ouder de keuze moet maken tussen zijn/haar bijdrage betalen aan een privéverzekering om de huur te kunnen betalen, en één van de kinderen moet gehospitaliseerd worden? En wat als de privéverzekeraar beslist dat de bijdragen hoger moeten liggen bij wie fysieke arbeid levert met meer risico's op een arbeidsongeval, dan bij wie bureauwerk doet, terwijl doorgaans het loon van de laatste groep hoger ligt?

Het kernelement van onze collectieve sociale zekerheid, met name de solidariteit, is de enige garantie op een fatsoenlijke bescherming tegen sociale risico's. In landen waar burgers zelf moeten instaan voor hun verzekering zien we ook dat dit faalt. Burgers beschikken niet over voldoende informatie of kennis om te beslissen. Het gevolg? Ze kiezen niet of ze nemen verkeerde keuzes. Het is van essentieel belang dat de overheid instaat voor een verplicht, helder, stevig wettelijk stelsel voor iedereen, door iedereen.

4.3 Mislopen van inkomsten

De sociale zekerheid heeft dringend nood aan een herfinanciering. Ongeveer een vijfde of 20% van de financiering van de sociale zekerheid gaat nu in rook op door de bijdrageverminderingen en extralegale voordelen en cafetariaplannen (die minder bijdragen aan de sociale zekerheid). Dit is nog versneld met de inefficiënte taxshift van de regering met N-VA, CD&V, Open vld en MR (zie hiervoor, hoofdstuk 3). De directe financiering van de sociale zekerheid werd slechts gedeeltelijk vervangen door een compensatie van de federale overheid.

Als gevolg van de ondoordachte en dogmatische verlagingen van de sociale bijdragen, die meer weg hebben van geschenken aan bedrijven dan van verstandig en doordacht socio-economisch beleid, staat de financiering van de sociale zekerheid zwaar onder druk. Want rechts heeft, naast deze drastische verlaging van de sociale bijdragen zonder compensaties voor de financiering van de sociale zekerheid, ook heel wat achterpoortjes ingebouwd om de correcte betaling van sociale bijdragen te omzeilen.

De vormen van alternatieve verloning (waar weinig of geen sociale bijdragen op worden betaald) namen heel sterk toe, zoals ecocheques, bedrijfswagens, resultaatsgebonden voordelen en andere bonussen, aandelenopties … en betekenen minder inkomsten voor onze sociale zekerheid.

Een recente studie van een sociaal secretariaat schat deze extralegale loonmassa op bijna 7 miljard euro per jaar, zelfs zonder rekening te houden met voordelen als aanvullend pensioen, hospitalisatieverzekering en tankkaarten. De totale loonmassa van werknemers in de privésector bedraagt 103 miljard euro. Het totale van sociale bijdragen vrijgestelde loon zou dus minstens 10 procent kunnen bedragen. Bovendien leiden de veranderingen in de arbeidsmarkt (digitalisering, nieuwe vormen van werkgelegenheid en dergelijke) tot een daling van de sociale bijdragen en dus ook van de financiering van de sociale zekerheid.

4.4 Misbruik als budgettaire pasmunt

Nu de financiële situatie van de sociale zekerheid onder druk staat, wordt de nadruk vaak gelegd op de uitgaven en veel minder op de inkomsten. Dit zogenaamde 'gat' wordt vervolgens aangegrepen om 'besparingen' te forceren en om mensen tegen elkaar uit te spelen - werknemers tegen werklozen, zieken tegen mensen die gezond zijn, vluchtelingen tegen de rest van de bevolking, Vlamingen tegen Walen, enzovoort.

De uitgaven voor sociale bescherming in ons land (30,3% van het bbp – de totale rijkdom) zijn echter in lijn met die in de buurlanden. Ze zijn lager dan in Frankrijk (33,9%), vergelijkbaar met Nederland (30,2%) en iets hoger dan in Duitsland (29,1%).

Het Europese begrotingskader vormt ook een bedreiging in de vorm van drastische bezuinigingen op de sociale zekerheid. Ook al wordt de sociale zekerheid voor het grootste deel uit onze lonen gefinancierd, toch komt de staat voor bijna 30 procent tussen in de financiering ervan. Welnu, sommige aanhangers van het principe 'ieder voor zich' zien de sociale zekerheid alleen als een belangrijke uitgave. Maar als we in de sociale zekerheid snoeien, dan worden duizenden of zelfs miljoenen burgers aan hun lot overgelaten. Want knippen in de uitgaven van de sociale zekerheid dat is knippen in onze betaalde vakantie, ziekte-uitkering, ons pensioen, kindergeld, de terugbetaling bij de dokter.

4.5 Ontoereikende bescherming

De sociale zekerheid is nu al niet perfect sluitend en biedt nu al onvoldoende bescherming. De bescherming moet opnieuw verbeteren.

De besparinglogica en het "elk-voor-zich"-discours draaide heel wat solidariteitselementen in onze sociale zekerheid terug. Werkloosheidsuitkeringen nemen sneller af in de tijd, zieken, bruggepensioneerden en oudere werklozen worden 'geactiveerd', gelijkgestelde periodes tellen minder mee voor het pensioen, enzovoort.

Eén werkloze op twee loopt intussen een sterk verhoogd risico op armoede. Hetzelfde geldt voor vier op de tien alleenstaanden met kinderen. De helft van de gepensioneerden heeft een pensioen onder de 1500 euro netto en werknemers met hogere inkomens verliezen een pak inkomen wanneer ze op een uitkering beroep moeten doen.

Als we Europees vergelijken dan zien we dat onze verzekering minder goed werkt. De gemiddelde sociale zekerheidsuitkering bedraagt 50% van het gemiddelde loon in België ('vervangingsratio') terwijl dat in Europa 61% is. In Duitsland (46%) en Nederland (53%) lopen de cijfers grotendeels gelijk. In Frankrijk bedraagt de vervangingsratio 67%. De oorzaken? De beperkte en in de tang gehouden loonevolutie, de lage berekeningsplafonds en -percentages, de verschillende gezinsstatuten.

Voorbeeld

In de werkloosheidsreglementering werden degressieve, in de tijd afnemende loonplafonds ingevoerd waarop de uitkering berekend wordt.

	Loonplafond in euro
1ste tot 6de maand	2.700,75
7de tot 12de maand	2.517,15
Vanaf de 13de maand voor samenwonenden met of zonder gezinslast	2.352,21
Vanaf de 13de maand voor alleenwonenden	2.301,03

Dit betekent dat een alleenstaande werkloze, zelf indien zijn/haar loon hoger lag dan de bovenvermelde bedragen, maximaal de volgende uitkering zal ontvangen:

- maand 1 - 3: 1.755,52 euro
- maand 4 - 6: 1.620,58 euro
- maand 7 - 12: 1.510,34 euro
- maand 13-14: 1.265,68 euro
- ...
- vanaf maand 49 forfait van 1.077,96 euro

Niet alleen valt op hoe fors de uitkering daalt in de tijd, maar ook dat de bedragen het moeilijk maken om rond te komen.

Het is een pijnlijke algemene vaststelling. De uitkeringen zijn te laag. Een uitkering hoort te beschermen tegen armoede, maar dit is niet het geval voor de sociale minima. Bijna alle minimumuitkeringen liggen onder de armoedegrens[1]. In de grafiek hieronder zien we alle sociale zekerheids- en sociale bijstandsuitkeringen afgezet tegen de armoedegrens. We zien dat enkel invaliditeitsuitkeringen voor alleenstaanden en het minimumpensioen na een volledige loopbaan van 45 jaar boven die grens liggen.

SOCIALE MINIMA IN % TEN OPZICHTE VAN DE ARMOEDEGRENS

Bron: FOD Sociale zekerheid, 2019.

Let op! Sociale bijstand en sociale zekerheid zijn niet hetzelfde. Sociale zekerheid bouw je op door werk en wordt voornamelijk betaald door sociale bijdragen op het loon. Sociale bijstand is het laatste vangnet voor pure armoedebestrijding. Vooraleer je recht opent op sociale bijstand doet het OCMW een bestaansmiddelenonderzoek. De bijstandsuitkeringen worden gefinancierd met belastinggeld.

4.6 Maatschappelijke evoluties

Ons sociaalzekerheidsstelsel vertoont lacunes die we moeten proberen weg te werken. Te veel personen genieten geen of onvoldoende sociale bescherming.

[1] De maatstaf die wordt gehanteerd voor het risico op financiële armoede is de grens van 60% van het mediaan netto equivalent inkomen (= armoedegrens). Voor België is de armoedegrens een inkomen van € 13.377 netto per jaar, ofwel € 1.115 netto per maand voor een alleenstaande, of € 28.092 netto per jaar of € 2.341 netto per maand voor een huishouden van twee volwassenen en twee kinderen (< 14 jaar).

Dit heeft deels te maken met het niet in aanmerking nemen van maatschappelijke evoluties: nieuwe samenlevingsvormen, steeds minder gezinnen met slechts één werkende persoon/kostwinner, minder personen dan vroeger die gedurende een volledige loopbaan voltijds werken, zodat minder personen fatsoenlijke sociale rechten opbouwen. Er zijn nu ook meer deeltijds werkenden, freelancers …

Verder stellen we vast dat vrouwen minder goed beschermd zijn. Hun arbeidsmarktsituatie (loon, loopbaan, arbeidsduur …) loopt vaak niet gelijk met die van mannen en hun bescherming is daar niet op toegepast. Integendeel. Bestaande beschermingsmechanismes zoals gelijkstelde periodes of aanvullingen op deeltijds werk worden afgebouwd. Bovendien vallen veel vrouwen veel minder dan mannen terug op het voordeliger statuut 'gezinshoofd'.

Ook jongeren worden minder goed beschermd. We vinden ze vaker terug in statuten die geen sociale bijdragen en dus geen sociale rechten met zich mee brengen. Een betere sociale bescherming is nodig voor diegenen die (nog) niet (of weinig) bijdragen en die geen (of weinig) sociale rechten opbouwen, hoewel ze 'werkwillig' zijn. Het gaat dan om jonge pas afgestudeerde werklozen, deeltijdse werknemers die geen voltijdse baan vinden … We moeten meer mensen de kans geven zich te integreren op de arbeidsmarkt en zich te ontplooien en sociale rechten op te bouwen. En we moeten erover waken dat de voorwaarden billijk zijn en uniform voor wie sociale rechten opbouwt.

4.7 Vergrijzing

De vergrijzing is een maatschappelijk gegeven om rekening mee te houden.

We leven gemiddeld langer dan vroeger. Die vergrijzing van de bevolking brengt extra kosten met zich mee. De Studiecommissie voor de Vergrijzing schat dat de kost van de vergrijzing tussen 2018 en 2070 op 2,4% van het bruto binnenlands product (= de totale rijkdom). Dit is dus niet onoverkomelijk. Wanneer de vergrijzing op een hoogtepunt komt, zullen we in België nochtans minder uitgeven aan pensioenen dan dat men vandaag al uitgeeft in sommige andere lidstaten.

Bovendien is de vergrijzing niet neutraal. De stijging in levensverwachting is zeer ongelijk verdeeld. Hooggeschoolden (met hogere sociale uitkeringen, hogere aanvullende verzekeringen en minder sociale risico's) leven langer en hebben meer jaren in goede gezondheid in het vooruitzicht. De maatregelen die genomen werden om de vergrijzing "aan te pakken" vergroten opnieuw de ongelijkheid. Kortgeschoolde arbeiders, met kortere levensverwachting in goede gezondheid worden zwaarder getroffen door de verstrenging van de eindeloopbaanmaatregelen en de pensioenhervormingen.

Dat er meer ouderen zijn betekent toch niet dat we hun bescherming moeten verminderen? Integendeel. Toch wenden sommigen de vergrijzing aan om onze sociale zekerheid én levenskwaliteit geleidelijk aan af te breken. Een echte toekomstvisie met oog voor de volgende generaties zou er eerder in bestaan meer middelen te vinden om de nieuwe noden te dekken die voortvloeien uit de vergrijzing.

4.8 Klimaatverandering

Dé grootste uitdaging voor de volgende 10 jaar (maar ook voor de volgende 100 jaar) is de klimaatverandering en de rechtvaardige overgang naar een klimaatneutrale samenleving. De tijd van onderzoeken is voorbij, er moeten nu maatregelen genomen worden.

Maar wil de overgang naar een klimaatneutrale economie rechtvaardig zijn, dan moet ze gepaard gaan met sociale hervormingen. Het is tijd voor een roodgroene New Deal, een geïntegreerde aanpak die onze samenleving, de gezinnen én werknemers ten goede komt.

Een klimaatbeleid de naam waardig moet intrinsiek sociaal zijn. Dit mag niet op de kap van de gezinnen terechtkomen.

Voor gezinnen met een laag tot middeninkomen is het moeilijk of zelfs onmogelijk om maatregelen te nemen die nu geld kosten en later opbrengen, zoals bijv. meer en beter isoleren. Een ander voorbeeld zijn de lage emissiezones in steden waar de meest vervuilende wagens niet meer mogen binnenrijden (of waarvoor extra moet worden betaald). Voor mensen met een laag/bescheiden inkomen die over een oude en dus vervuilende wagen beschikken kan dit problematisch zijn, zeker wanneer ze niet gebruik kunnen maken van andere vervoersmiddelen, en de wagen nodig hebben voor hun job.

Het principe van de vervuiler betaalt kan dus niet zomaar toegepast worden. Er zullen sociale correcties nodig zijn. Een stevige sociale bescherming is in elk geval de stabilisator bij uitstek om deze transitie op een sociaal rechtvaardige manier te laten verlopen.

4.9 Complexiteit

Ons sociaal stelsel is zo complex, dat de mensen door het bos de bomen niet meer zien. Zelfs voor professionals is het moeilijk volgen. Burgers vergelijken dan al gauw situaties die niet vergelijkbaar zijn en trekken dan conclusies die leiden tot afgunst en verzuring. Dat komt de naam en faam van onze sociale zekerheid niet ten goede.

Ook hier zijn er verschillende oorzaken. Om met beperkte middelen goede maatregelen te nemen, moet er erg selectief opgetreden worden. Selectieve maatregelen zijn efficiënter maar ook minder overzichtelijk. Daarnaast maakt de aankondigingspolitiek het moeilijk voor werknemers om te volgen. Het is onduidelijk of zaken nu beslist zijn of enkel politieke propaganda vormen. Tenslotte is het besparen op de instellingen van sociale zekerheid en dus op de nabijheid, bereikbaarheid en de dienstverlening van de instellingen voor de burger ook negatief voor het imago.

ABVV wil verankering, versterking en verdieping

5. ABVV wil verankering, versterking en verdieping

Het ABVV wil, net als in het verleden, ook nu de drijvende kracht zijn achter de verankering, versterking en verdieping van de sociale zekerheid. Wij gaan voor een sociale zekerheid die de garantie biedt dat iedereen altijd beschermd is.

5.1 Een federale sociale zekerheid

De sociale zekerheid is een fundamentele pijler van ons land en moet op federaal niveau georganiseerd worden. Een werknemer in ons land verdient overal dezelfde sociale bescherming.

Hoe groter de basis is om de solidariteit te organiseren, hoe beter die georganiseerd wordt (zie 4.1 Regionalisering). Daarom is het belangrijk om solidair te zijn, in een land, maar ook in de wereld. Door ons op onszelf terug te plooien in een wereld van superdiversiteit, wordt de solidariteit bemoeilijkt. We moeten daarom verder kijken, naar meer Europese samenwerking, om een sterke sociale bescherming te waarborgen en sociale dumping tegen te gaan waarbij werknemers tegen mekaar worden uitgespeeld.

5.2 Een collectieve sociale verzekering

Onze sociale zekerheid moet een waardige sociale bescherming blijven bieden, aan iedereen. Het individueel verzekeren in aanvullende of privésystemen vergroot de ongelijkheid. Alles wat net problematisch is in die systemen wordt aangepakt in een collectief wettelijk systeem: solidariteit, administratiekost, transparantie, … (zie 4.2. Privatisering)

5.3 Sterke openbare instellingen

Een robuuste sociale zekerheid die een goede sociale bescherming waarborgt voor de sociaal verzekerden, zou niet mogelijk kunnen zijn zonder haar instellingen (RSZ, RIZIV, RVA, RJV, FPD, FEDRIS, enz.), die trouwens veel lagere administratiekosten noteren dan in de privésector.

Het is niet alleen essentieel om deze instellingen te behouden, maar ook om ze te versterken. Ze werden de afgelopen jaren immers zwaar op de proef gesteld door de regering Michel-De Wever, die ze onderwierp aan onevenredige besparingen. Voor de werknemers binnen deze instellingen zijn goede arbeidsomstandigheden onontbeerlijk om de taken van algemeen belang die hun zijn toevertrouwd naar behoren te kunnen vervullen.

Paritair beheer?

Het paritair beheer komt voort uit de oorsprong van de sociale zekerheid, d.w.z. uit het Sociaal Pact, waarin bepaald werd dat een deel van het verdiende loon geïnvesteerd moest worden in een sociale bescherming voor de werknemers.

De sociale bijdragen van werknemers en werkgevers vertegenwoordigen het desbetreffende deel van het verdiende loon dat geïnvesteerd wordt in de sociale zekerheid. In 2018 vertegenwoordigden ze bijvoorbeeld 73% van de financiering van de sociale zekerheid. Het is bijgevolg logisch en volkomen gerechtvaardigd dat de sociale gesprekspartners en de vertegenwoordigers van werknemers en werkgevers optreden als de beheerders en eisen dat dit ook zo blijft. Het is tenslotte onze sociale zekerheid.

Bovendien heeft het paritair beheer ook de verdienste om een langetermijnvisie en stabiliteit van de sociale zekerheid te garanderen. De groeiende politieke inmenging van rechts in het beheer daarentegen, leidt tot instabiliteit en tot beslissingen die verband houden met politieke projecten die we afkeuren (streven naar gedeeltelijke privatisering, splitsing ...) en die onze sociale zekerheid bedreigen en verzwakken.

Om die reden hamert het ABVV op de noodzaak om het paritair beheer van de sociale zekerheid te waarborgen en te versterken, zowel op globaal niveau als in alle verschillende takken afzonderlijk.

5.4 Een stevig plan voor duurzame financiering

De financiering van de sociale zekerheid staat nu onder zware druk (zie hiervoor). Onze sociale zekerheid mag vanzelfsprekend niet “van dag tot dag” beheerd worden, op basis van wat “nattevingerwerk”, of afhankelijk van politieke schommelingen. De financiering moet stabiel en duurzaam zijn om het voortbestaan en de sociale bescherming op lange termijn te waarborgen.

Onze sociale zekerheid moet absoluut geherfinancierd worden zodat de belofte om de burgers te beschermen tegen tegenslagen in het leven, steeds kan worden nagekomen. Investeren in sociale zekerheid is investeren in levenskwaliteit.

Het ABVV heeft een solide plan voor een duurzame financiering van de sociale zekerheid van morgen.

5.4.1 Versterkte financiering o.b.v. sociale bijdragen

We versterken de financiering op basis van sociale bijdragen door:

- Creatie van kwaliteitsvolle jobs;
- Herzien van bestaande kortingen op socialezekerheidsbijdragen en deze koppelen aan doelstellingen en verplichtingen voor jobcreatie;
- Een rem zetten op de ontwikkeling van banen met een “low-social-cost”, een halt toeroepen aan flexi-jobs en aanwervingsformules waarmee de correcte/volledige betaling van sociale bijdragen wordt omzeild;
- De loonwet van ‘96 herzien zodat onze lonen (en dus de bijhorende socialezekerheidsbijdragen) rechtvaardig kunnen stijgen;
- Een bevriezing (moratorium) van de ontwikkeling van extralegale voordelen en cafetariaplannen, normale sociale bijdragen opleggen aan de uiterst onrechtvaardige ‘warrants’ (aandelenopties);
- Volledige klaarheid over de loonvoordelen die toegekend worden en hun omvang.

5.4.2 Stabiele, duurzame en rechtvaardige financieringsbronnen

Bovenop de inkomsten uit sociale bijdragen moet de sociale zekerheid duurzaam en eerlijk gefinancierd worden met:

- Een jaarlijkse evenwichtsdotatie, die niet afhankelijk is van ‘responsabiliseringsmechanismen’/ingrepen op kap van wie rekent op de sociale zekerheid;
- Een hogere overheidsdotatie om de kosten van de vergrijzing te dekken;
- Een gegarandeerde alternatieve financiering die minstens alle verminderingen en vrijstellingen van socialezekerheidsbijdragen dekt en de ‘gaten’ dicht die door ingrepen van de uittredende regering werden veroorzaakt.

  Deze alternatieve financiering (die niet afkomstig is van sociale bijdragen, maar vanuit de fiscaliteit) mag geen extra last betekenen op de schouders van de werknemers.

  Deze alternatieve financiering van onze sociale zekerheid moet worden versterkt en moet deels voortkomen uit btw-inkomsten en roerende voorheffing (zoals momenteel het geval is), en deels uit de inkomsten uit de vennootschapsbelasting. Zo kunnen winstgevende ondernemingen hun bijdrage leveren ter compensatie van de verlaagde bijdragen voor ondernemingen.

5.4.3 Heroriënteren van patronale bijdragevermindering

Het voortdurend verminderen van de patronale bijdragen moet stoppen. Elke vermindering moet onder de loep genomen en geëvalueerd worden naar efficiëntie en effectiviteit. In elk geval moet er een sluitende compensatie voorzien worden met overheidsmiddelen.

Het ABVV vraagt dat de kosteloosheid van de eerste aanwerving niet wordt verlengd tot na 2020 en dat de bestaande onrechtvaardigheden weggewerkt worden door te voorzien in:

- Een forfaitaire vermindering (hoogstens gelijk aan het bedrag van de werkgeversbijdragen die normaal verschuldigd zijn bij een aanwerving);
- Geleidelijke uitdoving in de tijd of afhankelijk van de omvang van de onderneming.

5.4.4 De bijzondere bijdrage herzien en billijker maken

Waarover gaat het?

De bijzondere bijdrage sociale zekerheid (BBSZ) werd in de jaren '90 geïntroduceerd in het Globaal Plan-Dehaene. Dit plan had tot doel de socialezekerheidskas te spijzen. De bijzondere bijdrage is verschuldigd door alle personen die geheel of gedeeltelijk onderworpen zijn aan de sociale zekerheid voor loontrekkenden. Het bedrag van de inhouding varieert afhankelijk van het driemaandelijks brutoloon. Sinds de invoering ervan zijn de parameters van deze bijdrage nooit aangepast, noch geïndexeerd. In 2019 zou deze BBSZ 3 miljard euro opbrengen voor de sociale zekerheid, zelfs als dit binnen de personenbelasting wordt geregeld.

De BBSZ is van toepassing op het gecumuleerd inkomen van het gezin. Vandaag betalen werknemers een BBSZ zodra het brutoloon meer bedraagt dan €1.950.

Wat vragen we?

Niet meer belasten, maar wel eerlijker belasten. De inkomens uit werk vormen reeds de voornaamste financiering van de sociale zekerheid. Vandaag moet de sociale zekerheid echter aan nieuwe noden tegemoetkomen. Het is dus hoog tijd dat ook andere bronnen van inkomsten (met name kapitaal) hun steentje bijdragen. Daarom willen we de huidige bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid aanpassen door deze geleidelijk om te vormen tot een 'algemene sociale bijdrage'.

Het ABVV wil …

- De bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid ook toepassen op de inkomsten van zelfstandigen, op de inkomsten van vennootschappen, op de roerende en onroerende inkomsten en op de meerwaarden gerealiseerd op die inkomsten;

- Het bedrag van het inkomen dat is vrijgesteld van bijdrageheffing verhogen, met als loongrens het loon waaronder de structurele lage loonvermindering van toepassing is, nl. €3012 bruto per maand, en voorzien in de indexering van deze loongrens, en waarbij de eigen gezinswoning is vrijgesteld;
- De BBSZ individualiseren in plaats van toegepast per gezin;
- Een aanpassing van de percentages per schijf, om de lage en middeninkomens niet te straffen bij deze omvorming;
- Progressieve percentages per schijf invoeren (2% op de eerste schijf - bedrag nog te bepalen - en 3% op de tweede schijf.

5.4.5 Oneerlijke belastingvoordelen afschaffen

Laat ons de oneerlijke belastingvoordelen afschaffen en deze bedragen opnieuw in de sociale zekerheid investeren. Dat kan onder andere door het belastingvoordeel op pensioensparen af te schaffen (3e pensioenpijler) en de belastingvermindering voor de tweede woning af te schaffen.

5.4.6 Sociale fraude en belastingfraude bestrijden - inspectiediensten versterken

We moeten sociale fraude en belastingfraude doeltreffend bestrijden door de inspectiediensten te versterken.

5.5 Principiële en brede verbeteringen

Wij willen enkele principiële, brede, transversale verbeteringen aanbrengen over de verschillende takken van de sociale zekerheid heen.

5.5.1 Minimumuitkeringen boven de armoedegrens

De sociale zekerheid moet werknemers die hun baan verliezen of moeten stoppen met werken (in geval van arbeidsongeschiktheid, een beroepsziekte, een arbeidsongeval of een ongeval op weg van of naar het werk, pensionering) een vervangingsinkomen of een aanvulling op hun inkomen kunnen garanderen om hen in staat te stellen waardig te leven en niet in de armoede terecht te komen. Daarom eist het ABVV dat alle minimumuitkeringen (werkloosheidsuitkeringen, ziekte-uitkeringen, pensioenen,...) worden opgetrokken tot 10% boven de armoedegrens.

Ook herhalen wij onze eis om ook de uitkeringen in de sociale bijstand, het laatste vangnet, op te trekken tot op het niveau van de armoedegrens.

Het planbureau berekende dat dit alles 2 miljard euro kost. We dringen er op aan dat de regering hiervoor de extra middelen voorziet zonder de bestaande sociale bescherming te verminderen.

Dit is des te noodzakelijker omdat de afgelopen jaren, vooral door verschillende beslissingen van de regering-Michel-De Wever, de sociale overdrachten (exclusief pensioenen) met name de sociale uitkeringen, minder dan voorheen de armoede teruggedrongen. In 2015 daalde het procentuele armoederisico met 44,19% dankzij de sociale overdrachten (exclusief pensioenen), in 2018 bedroeg dit percentage nog slechts 34,66%.

De laatste en de vorige federale regeringen hebben terecht in hun regeerakkoord opgenomen dat de laagste inkomens verhoogd moeten worden tot boven de armoedegrens. Dit engagement werd echter nooit omgezet in de praktijk. Integendeel, bestaande rechten op sociale bescherming werden voor verschillende groepen uitgehold of hen zelfs volledig ontzegd. .

5.5.2 Een echte sociale verzekering die de levensstandaard waarborgt

Op het volledig brutoloon worden gelijke sociale bijdragen geïnd, ongeacht hoe hoog het is (de verminderingen voor lage lonen, 'werkbonus', buiten beschouwing gelaten). Dit is een fundamenteel verschil met de zelfstandigenregeling. De sociale bijdragen voor zelfstandigen nemen af naarmate het aangegeven inkomen toeneemt. Bovendien betalen ze niets meer op het jaarinkomen boven de 88.120 euro. Werknemers zijn dus veel meer solidair dan de zelfstandigen.

De uitkeringen daarentegen zijn begrensd: zowel het berekeningspercentage als het berekeningsplafond.

5.5.2.1 Berekeningspercentages en gelijkschakelen

De berekeningspercentages die gehanteerd worden om de uitkeringen, vergoedingen en toeslagen te bepalen moeten in alle stelsels geharmoniseerd worden. Dit wil zeggen dat er geen onderscheid meer gemaakt mag worden naar de gezinssituatie. Elke werknemer betaalt sociale bijdragen naar draagkracht. De sociale rechten die daaruit volgen moeten dan ook gelijk zijn.

Voorbeeld

Als je invalide wordt, zal je gezinssituatie bepalen welk berekeningspercentage toegepast wordt op je brutoloon. 65% als je gezinslast hebt, 55% als je alleenstaande bent of slechts 40% als je samenwonende bent. Werknemers met dezelfde aandoening en hetzelfde brutoloon (en dus zelfde sociale bijdragen) zullen dus afhankelijk van hun gezinssituatie een andere uitkering krijgen.

5.5.2.2 Berekeningsplafonds verhogen

Om het verzekeringsprincipe te garanderen, en uitkeringen te hebben in lijn met de lonen, is het belangrijk dat het loonplafond de loonevolutie volgt. Maar er is meer nodig dan dat. We stellen vast dat de te lage berekeningsplafonds, vooral in de pensioenreglementering, de vlucht naar extralegale voordelen en cafetariaplannen in de hand werkt. Dit is nefast voor de financiering van de sociale zekerheid én voor de sociale bescherming van de werknemer.

Het ABVV wil verzekeringswaardige loonplafonds. Daarom vragen we een:

- herwaardering van alle loonplafonds;
- automatische welvaartsvastheid van de loonplafonds;
- afschaffing van de degressiviteit (daling in de tijd) van de loonplafonds in de werkloosheid;
- optrekking van het loonplafond in de pensioenen tot het niveau van de zelfstandigen.

5.5.2.3 Welvaartsvastheid

Gedurende de jaren 80 en 90 nam het beschermingsniveau van onze sociale uitkeringen sterk af. Tot het ABVV aan de alarmbel trok. De tweejaarlijkse discussie over de welvaartsaanpassingen, sinds 2008, heeft het tij gekeerd. De minimumuitkeringen werden sindsdien met 25% verhoogd.

Het bij wet voorziene budget voor de welvaartsaanpassingen is onontbeerlijk. Zelfs met de voorziene middelen werd aangetoond dat de sociale kwaliteit van onze wettelijke pensioenen achteruit gaat.

Het ABVV is trots op deze verbeteringen die we hebben bekomen door sociaal overleg. We willen echter benadrukken dat dit overleg over de aanpassingen van de uitkeringen aan de gestegen welvaart telkens onnodig verbonden wordt aan het overleg over aanpassingen van de lonen (met name de onderhandelingen rond een marge voor loonstijging in het kader van een interprofessioneel akkoord).

Hierdoor worden werknemers tegen mekaar opgezet, werknemers aangewezen op een uitkering tegenover werknemers met een job.

Het is daarom nodig dat in de toekomst de welvaartsenveloppe, het budget voor aanpassingen aan de welvaart, behouden wordt. De koppeling met de loononderhandelingen moet doorbroken worden en er moet strengere regelgeving voorzien worden wanneer de wettelijke termijnen voor de toekenning van de enveloppe niet nageleefd worden.

Enkel op die manier kunnen sociale partners vrij hun prioriteiten voor de toekomstige sociale zekerheid sereen onderhandelen en verzekeren.

5.5.3 Individualisering van sociale rechten

Het onderscheid naar gezinssituatie in de sociale rechten benadeelt vrouwen. Om de gelijkheid te realiseren wil het ABVV stelselmatig de sociale rechten individualiseren, zonder afbreuk te doen aan bestaande of verworven rechten, en dus met de nodige overgangsperiodes.

Het is ook van belang dat bepaalde bestaande beschermingsmechanismes, zoals de gelijkgestelde periodes, bewaard en zelfs versterkt worden.

Door de sociale rechten te individualiseren, heffen we de verschillende categorieën op die gekoppeld zijn aan de gezinssamenstelling. Het gevolg is dat het niveau van de uitkeringen wordt verhoogd richting het niveau van de gezinshoofden. Een eerste en dringende stap die gezet moet worden is het afschaffen van het statuut van samenwonende. Deze categorie wordt ondermaats beschermd en benadeelt vele vrouwen.

Dit zou meteen heel wat discussies en rechtszaken over de vraag of er al dan niet sprake is van samenwoning vermijden, en rechtszekerheid bieden aan uitkeringsgerechtigden in nieuwe woonvormen (cohousing, kangoeroewonen ...).

5.5.4 Combinatie werk en privé verbeteren

Naast de klassieke sociale bescherming omvat de sociale zekerheid ook een aantal maatregelen om de combinatie arbeid-privé te verbeteren.

Hier heeft het ABVV de voorbije jaren, ondanks de vele besparingen, toch een aantal zaken kunnen bereiken. Het vaderschapsverlof werd ingevoerd, het tijdskrediet, het 1/10de ouderschapsverlof, het optrekken van de uitkeringen voor eenoudergezinnen tot de armoedegrens ...

Omdat de combinatie arbeid en privé en de werkstress voor velen amper of niet houdbaar zijn, is het van belang om de bestaande maatregelen te versterken. Daarom vraagt het ABVV:

- Een verdubbeling van het ouderschapsverlof voor de éénoudergezinnen;
- Een interprofessioneel recht op tijdskrediet met motief voor elke werknemer. Vandaag bestaat er geen recht op de voltijdse en halftijdse onderbreking indien er geen sectorale collectieve arbeidsovereenkomst is;
- Een interprofessioneel recht op één jaar tijdskrediet zonder motief (herinvoering);

- Verhoging van de maximumleeftijd tot 12 jaar voor tijdskrediet met motief voor zorg voor kinderen;
- Een recht op 5 dagen betaalde afwezigheid per jaar voor zorg aan naasten;
- Optrekking van de uitkeringen voor zorgonderbreking tot op het niveau van de ziekte-uitkeringen;
- Een verplicht geboorteverlof (het vroegere vaderschapsverlof) van minstens 20 dagen zonder inkomensverlies, waarbij 10 dagen genomen worden na de geboorte en de andere 10 vrij te nemen van 3 maanden vóór de geboorte tot 6 maanden erna;
- Geen inkomensverlies tijdens de zwangerschapsrust en geen verlies van het prenataal verlof bij ziekte gedurende de 6 weken vóór de vermoedelijke bevallingsdatum.

5.6 Thematische en specifieke verbeteringen

5.6.1 Haalbare eindeloopbanen

De eindeloopbaan van werknemers kan soepeler geregeld en meer respectvol geregeld worden. Voor elke werknemer en zeker en vast voor werknemers met belastend werk.

Het blindstaren op 'langer werken' van de voorbije decennia heeft geleid tot een drastische verlaging van het aantal bruggepensioneerden maar ook tot een drastische verhoging van het aantal zieken. Als we het langer werken haalbaar willen maken, moet er een combinatie komen van arbeidsmarktmaatregelen. De landingsbanen moeten versterkt worden, er moeten extra verlofdagen komen naarmate de loopbaan vordert, aangepaste werkregelingen, een pensioenbonus voor wie langer doorwerkt, enzovoort.

Ook de bedrijven moeten geresponsabiliseerd worden. Zij moeten oudere werknemers (willen) aanwerven, opleiden of omscholen. Als dit niet gebeurt, moeten die werkgevers geresponsabiliseerd worden, ze moeten op hun verantwoordelijkheid gewezen worden.

Het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag (SWT) kan hierbij nuttig zijn. Het biedt werknemers met een lange of zware loopbaan welverdiende rust. Het responsabiliseert de werkgevers, die een supplement moeten betalen bij de werkloosheidsuitkering. Dit loonsupplement ten laste van de werkgever blijft behouden als de werknemer opnieuw aan de slag gaat. Wanneer de situatie het toelaat, kan het SWT op die manier een opstapje zijn naar een deeltijdse of lichtere job. Het ABVV is dan ook voorstander van het behoud van de bestaande stelsels van werkloosheid met bedrijfstoeslag, zonder verdere verstrenging van de voorwaarden en met volledige gelijkstelling voor het pensioen.

5.6.2 Deftige pensioenen

De wettelijke pensioenleeftijd moet terug omlaag naar 65 jaar. Werknemers met zware beroepen moeten op hun 60 jaar met vervroegd pensioen kunnen.

Iedereen heeft recht op een pensioen dat betrouwbaar, voorspelbaar, solidair en correct gefinancierd is. Daarom is het absoluut noodzakelijk om ons pensioenstelsel te verbeteren.

Onze Belgische pensioenen behoren tot de laagste van Europa en moeten dringend aangepast worden. Als ABVV kwamen we hiervoor fel in verzet de voorbije jaren. Onze eisen zijn gekend. We willen:

- een wettelijk pensioen dat 75% van je gemiddelde loon is, in plaats van 60% vandaag;
- een minimumpensioen van 1.500 euro netto;
- dat niet-gewerkte perioden, zoals bij ziekte en werkloosheid, meetellen;
- een herwaardering van het berekeningsplafond;
- welvaartsvaste pensioenen.

Het is dringend nodig te investeren in betere pensioenen. Want een euro investeren in de pensioenen is een euro die direct terug komt in de Belgische economie, wat niet gezegd kan worden van de talloze cadeaus aan de bedrijven.

Het pensioen met punten

Ondanks de grote en aanhoudende tegenstand blijft het idee van een tombolapensioen de kop opsteken. We zetten nog een keer op een rij waarom dit een slecht idee is.

De regering bepaalt elk jaar zelf hoeveel pensioen de werknemer voor elk 'punt' krijgt. Start je pensioen op een moment dat het economisch slechter gaat of de begroting in het rood gaat, dan heb je als gepensioneerde brute pech want je zal dan minder waar krijgen voor die punten.

De pensioenleeftijd wordt automatisch verhoogd. Pas twee jaar op voorhand ken je het moment waarop je met pensioen kan.

De regering kan op elk moment wijzigen hoeveel punten er worden toegekend voor de periodes waarin je niet kon werken door ziekte, een ongeval, tijdskrediet, werkloosheid …

Eens je met pensioen bent, kan de regering je pensioenbedrag gedurende jaren bevriezen om de staatsbegroting op orde te krijgen. Met andere woorden: het puntensysteem wordt een 'puttensysteem': de putten in de begroting worden opgevuld met de pensioenen van de mensen.

Voor de regering is het een middel om de pensioenstelsels van werknemers, ambtenaren en zelfstandigen te 'harmoniseren'. In realiteit betekent dat minder pensioen voor de postbode, de leerkracht, de brandweerman … maar in geen geval een beter pensioen voor alle werknemers in dit land.

5.6.3 Gegarandeerde uitkeringen en ondersteuning bij werkloosheid

Het ABVV wil een betere ondersteuning voor jongeren. De afgelopen jaren is er fors bespaard door te knippen in uitkeringen voor jongeren. Door steeds meer voorwaarden te koppelen aan inschakelingsuitkeringen, dat zijn uitkeringen voor jonge werklozen die niet onmiddellijk hun weg vinden op de arbeidsmarkt, zijn de meest kwetsbare groepen werkzoekenden het zwaarst getroffen. Het ABVV wil dat de voorwaarden van diploma en leeftijd worden ingetrokken, net als de beperking van de inschakelingsuitkeringen in de tijd. Daarnaast pleiten we voor een voortzetting en uitbreiding van de jeugdgarantie. Elke jongere heeft recht op een kwalitatieve job, opleiding of stageplaats na maximum 4 maanden werkloosheid.

Het ABVV vraagt het herstel van het verzekeringsprincipe in de werkloosheid. Werklozen hebben recht op een uitkering berekend op basis van hun laatste loon. Dit principe wordt ondergraven door de invoering van de degressiviteit, de daling in de tijd van de uitkeringen, die rechtse partijen nog willen versterken en versnellen. Het ABVV heeft zich hiertegen altijd verzet en zal dat blijven doen: het is niet door een uitkering te doen dalen dat iemand aan een job geraakt.

Tot slot hebben werkzoekenden recht op ondersteuning en begeleiding bij hun zoektocht naar werk. Meer nog, tegenover de plicht om werk te zoeken, zou ook een plicht moeten staan voor de overheid om voldoende kwaliteitsvolle jobs te voorzien. Het ABVV is voorstander van de invoering van een jobgarantie: niet alleen voor jongeren, maar ook voor langdurig werklozen. Zij moeten binnen een redelijke termijn een aanbod krijgen voor een passende job, werkervaring of opleiding, met een gegarandeerde uitkering.

5.6.4 Rechtvaardige regels voor arbeidsongeschikte of invalide werknemers

De regering-Michel heeft wijzigingen in de regelgeving doorgevoerd, en die moeten dringend teruggeschroefd worden. In de eerste plaats gaat het daarbij om de verplichte wachttijd van 12 maanden vooraleer er ziekte-uitkeringen worden toegekend, terwijl die voorheen 6 maanden was. Die wachttijd moet opnieuw op 6 maanden worden gebracht.

Bovendien, in de praktijk functioneren de door de regering-Michel-De Wever ingestelde procedures voor de re-integratie van werknemers in arbeidsongeschiktheid of in invaliditeit niet goed, en leiden ze maar al te vaak tot contractverbreking wegens medische overmacht, dus zonder uitkering noch opzegtermijn, wat onaanvaardbaar is.

Voor het ABVV moet het doel duidelijk en ondubbelzinnig zijn: het wetgevend kader moet garanderen dat de re-integratie vrijwillig is, moet de zieke werknemers begeleiden en niet straffen, en moet hen, als zij dat willen en kunnen, een kwaliteitsvolle re-integratie aanbieden. Hiertoe moeten onderstaande krachtlijnen gevolgd worden.

Elke arbeidsongeschikte werknemer die het werk wenst te hervatten, moet kunnen rekenen op:

- Een aangepaste vakoverschrijdende begeleiding op maat (rekening houdend met zijn 'restcapaciteiten', met zijn bijzonderheden en zijn noden);
- Een bindend recht op aangepast of ander werk;
- Een correcte uitkering bij toegelaten werkhervatting, waarbij hij als arbeidsongeschikt erkend is (de regering-Michel heeft de regels m.b.t. de uitkering op onaanvaardbare wijze gewijzigd, tegen het unaniem advies in van de sociale gesprekspartners, en ten koste van de zieke werknemers met lage of middeninkomens);
- Een gewaarborgd loon voor de periodes van aangepast werk bij arbeidsongeschikheid en voor de werknemers waarvan de gezondheidstoestand erkend werd als bijzonder of wisselend;
- Een redelijke termijn (20 kalenderdagen) om beroep aan te tekenen tegen een eventuele beslssing van ongeschiktheid.

Bij arbeidsongeschiktheid moet

- het door de werkgever gewaarborgd loon op 2 maanden gebracht worden (i.p.v. 1 maand nu), zodat de werkgevers aangespoord worden tot preventie van werkgerelateerde gezondheidsproblemen (in de meeste gevallen is

arbeidsongeschiktheid te wijten aan de arbeidsorganisatie zowel bij musculo-skeletale problemen (problemen met spieren, gewrichten, pezen, ligamenten en zenuwen door overbelasting) of mentale problemen;

- de zieke werknemer vervangen worden, maar ook de garantie krijgen dat hij na zijn ziekteperiode opnieuw zijn werk kan hervatten;
- de getroffen werknemers een vervangingsinkomen ontvangen waarvan zij en hun gezin behoorlijk kunnen leven en het hoofd kunnen bieden aan bijkomende uitgaven, te wijten aan hun gezondheidsproblemen.

De mogelijkheden waarbij medische overmacht ingeroepen kan worden om zo de arbeidsovereenkomst te kunnen verbreken, moeten beperkt worden. Bij verbreking van het contract omwille van medische overmacht moet een opzegvergoeding gewaarborgd zijn.

5.6.5 Kwaliteitsvolle en toegankelijke gezondheidszorg

Het ABVV heeft altijd aangedrongen op de toegang tot kwalitatief hoogwaardige gezondheidszorg voor iedereen, gezondheidszorg die op basis van solidariteit en billijkheid wordt gefinancierd. Het ABVV is dan ook gekant tegen de door de regering-Michel-De Wever opgelegde begrotingsbeperkingen en tegen de prijsstijgingen voor farmaceutische specialiteiten die door de regering-Michel-De Wever zijn aanvaard. Als gevolg hiervan zijn steeds meer patiënten niet langer in staat de geneesmiddelen te gebruiken die worden voorgeschreven.

Wij schuiven volgende pistes naar voor om iedereen toegang tot kwaliteitsvolle gezondheidszorgen te verzekeren:

- verhoog en herstel de groeinorm voor het budget van de gezondheidszorg tot het niveau bepaald door de vorige regering, dus tot ten minste 3%, waarbij die groeinorm verhoogd wordt in functie van de toename van de kosten als gevolg van bepaalde demografische evoluties (bevolkingsaangroei en vergrijzing), technologische ontwikkelingen en behoeften waaraan niet voldaan werd (terugbetaling van eerstelijns geestelijke gezondheidszorg, tandprothesen, oogcorrecties, hoorapparaten, versterking van wijkgezondheidscentra …);
- houd de uitgaven voor gezondheidszorg in de hand via een efficiëntere organisatie van de gezondheidszorg (bevordering van het globaal medisch dossier, generieke geneesmiddelen en overheidsopdrachten voor het op de markt brengen van de goedkoopste geneesmiddelen met hetzelfde resultaat – het Kiwi-model – en ook via samenwerking tussen zorgverleners …);

- beperk het aandeel dat patiënten moeten dragen, met name door eerstelijnszorg toegankelijker te maken via een terugbetaling aan 100% en via het derdebetalersysteem (te beginnen bij kinderen onder de 18 jaar). Verlaag het remgeld (het deel dat de patiënt zelf moet ophoesten), onder meer voor tandheelkundige zorg, om zo onder meer een betere preventie van tandproblemen mogelijk te maken. Verlaag ook de maximumfactuur voor de patiënten door de inkomensplafonds om recht te hebben op een verhoogde tussenkomst te verhogen, door kwetsbare gezinnen automatisch toegang tot een verhoogde tussenkomst te verlenen, door de ereloonsupplementen in de ziekenhuizen te solidariseren, door een toegankelijke prijs voor geneesmiddelen te waarborgen aangepast aan de noden van de bevolking;
- moeten de verzekeringsstelsels geregeld worden in het belang van de patienten (cf. het probleem van de hospitalisatieverzekeringen die zo goed als verplicht worden voor wie bij een ziekenfonds is aangesloten en die een bijkomende last betekenen; het probleem van de privéverzekeringen die de risicodekking verminderen – waaronder het uitsluiten van medische kosten wegens burnout). In de eerst plaats zou de basisdekking van de verplichte verzekering zo toegankelijk en zo ruim mogelijk moeten zijn, zouden privéverzekeraars verplicht moeten zijn de risico's die duur blijken te zijn, te behouden in de basisdekking – in plaats van hen toe te staan bepaalde risco's (zoals burn-out) niet meer te dekken.

Trouwens, de nadruk en de inspanningen zouden veeleer moeten worden toegespitst op de preventie van gezondheidsproblemen, namelijk op de werkplek, en – waar mogelijk en in het algemeen belang – op een beter sectoraal beheer.

Bijgevolg:

- moeten er bijkomende middelen uitgetrokken worden – te financieren via een rechtvaardige en billijke belastingheffing – middelen die de overheid besteedt aan preventie van gezondheidsproblemen, wat op termijn zal leiden tot veel grotere besparingen in de gezondheidszorg;
- moeten er maatregelen ter versterking van de preventie van werkgerelateerde gezondheidsproblemen gepromoot worden: versterken van de sociale inspectie; betere toepassing van de welzijnswet en van de wet m.b.t. psychosociale belasting; ...

BIJLAGE 1. Kort historisch overzicht

Een korte blik op de geschiedenis van onze sociale zekerheid leert dat de werknemers en de vakbonden de motor zijn geweest achter de geleidelijke uitbouw, stap na stap, strijd na strijd, van de sociale zekerheid zoals we die nu kennen. Maar de geschiedenis leert ook dat, zeker sinds de financieel-economische crisis, de mensen voor wie de sociale zekerheid cruciaal is, de begunstigden van sociale uitkeringen, en meer in het algemeen onze sociale zekerheid zelf meer in meer in het vizier komen.

1820

Vanaf 1820: werknemers beginnen zich te organiseren tegen de erbarmelijke levensomstandigheden. Geleidelijk aan ontstaan *'maatschappijen van onderlinge bijstand'*, *'coöperatieve vennootschappen'* en *'kredietunies'*. Het doel? Via een solidariteitsprincipe een minimum aan hulp bieden aan diegenen die hulp nodig hebben. Deze initiatieven zijn helaas nog steeds her en der verspreid en beperken zich tot bepaalde *'kringen'* (corporaties, ambachtslieden, ...).

1841

Eerste grote stakingen

1869

Rond 1860 beginnen socialistische coöperaties met de beweging voor onderlinge bijstand en bescherming van het proletariaat. *'Solidariteit'*, de eerste maatschappij van onderlinge bijstand, wordt in 1869 opgericht. Het principe? Regelmatig bijdragen betalen in ruil voor een verzekering tegen bepaalde risico's. Het staat iedereen vrij om al dan niet in te tekenen.

1885

Oprichting van de Belgische Werkliedenpartij - de leden zijn automatisch lid van de partij, de vakbond én het ziekenfonds. Een stijgend ledenaantal maakt een steeds doeltreffender hulpverlening mogelijk. Het doel? Dit solidaire systeem doen uitgroeien tot de basis voor een verplichte sociale zekerheid, ondersteund en gefinancierd door de staat, ten voordele van alle burgers.

1898

Oprichting van de Syndikale Kommissie in de schoot van de Belgische Werkliedenpartij (wordt in 1937 het BVV of Belgisch Vakverbond en nog later, in 1945, het ABVV)

1903

Wet op de arbeidsongevallendekking - de werknemers zijn verzekerd via een verplichte verzekering. Slachtoffers van arbeidsongevallen worden vergoed, de staat subsidieert dit. Bovendien is er geen sprake meer van 'schuld' of verantwoordelijkheid van de werknemer.

1919 **Beperking van de arbeidstijd, ouderdomsverzekering**

1920 **Oprichting van het Nationaal Crisisfonds**
(voorloper van de Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling RVA)

1921 **Stakingsrecht**

1924-25 **Verplichte pensioenverzekering**

1927 **Vergoeding voor beroepsziekten**

1930 **Veralgemening kinderbijslagstelsel**

1936 **Wet op het betaald verlof** - na een algemene staking van de Antwerpse dokwerkers worden wetten gestemd over het betaald verlof (6 dagen/jaar) en de 40-urenweek in sommige industrieën.

1941 Werkgevers, vakbonden en hoge ambtenaren werken clandestien een programma voor een sociale zekerheid uit dat als basis zal dienen voor de Besluitwet van 1944.

1944 **Sociaal Pact** - de socialist Achiel Van Acker en zijn regering voeren de sociale zekerheid en het huidige model in. Werkgevers en werknemers betalen bijdragen aan vijf sectoren van de sociale zekerheid: ouderdomspensioenen, werkloosheidsuitkeringen, kinderbijslag, jaarlijks verlof en ziekte-invaliditeit.

1963 **Wet-Leburton** - verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering, oprichting RIZIV. Uitbreiding van de sociale zekerheid, de gehele bevolking is nu gedekt. De bijdragen staan in verhouding tot het inkomen, maar de terugbetalingen zijn voor iedereen gelijk (geven in functie van de middelen, ontvangen in functie van de noden).

1966 **Wet op de wachtuitkeringen voor jongeren**

1974 **Eerste oliecrisis** - sociale ramp - veel werknemers worden werkloos, wat voor de sociale zekerheid neerkomt op minder inkomsten maar meer uitgaven. De staat vermindert zijn tussenkomst tot 15% (i.p.v. 30%).

1993

België als federale staat - de deelstaten krijgen veel bevoegdheden, waarvan sommige raken aan delen van de sociale zekerheid. Belgen worden anders behandeld, afhankelijk van het feit of ze in Vlaanderen, Brussel of Wallonië wonen, wat de doeltreffendheid en de prestaties van de sociale zekerheid ondermijnt. Sommigen verheerlijken de privé-verzekeringen en pleiten voor de ontmanteling van de sociale zekerheid. Er komt een *'Globaal Plan voor de werkgelegenheid, het concurrentievermogen en de leefbaarheid van de sociale zekerheid'* waarbij de overheid ook *'de jacht'* op de uitkeringsgerechtigden inzet.

2008

Financiële crisis

2011

Zesde staatshervorming - een aanzienlijk deel van de bevoegdheden van de Federale staat worden overgedragen aan de Gewesten en Gemeenschappen. Een deel van de overgedragen bevoegdheden raakt de sociale zekerheid en wel voor een totaalbedrag van 12 miljard euro.

- 4,3 miljard gezondheidszorg (o.a. de erkenning van de beroepen in de sector; het ziekenhuisbeleid; tegemoetkoming hulp aan bejaarden)
- 4,9 miljard kinderbijslag en Fonds Collectieve uitrustingen (subsidie crèches)
- 1,5 miljard doelgroepen
- 2,1 miljard activering, loopbaanonderbreking, dienstencheques

2014

Ingrepen van de regering-Michel die ons sociale zekerheidsmodel ondermijnen - strengere voorwaarden voor een werkloosheidsuitkering voor afgestudeerde jongeren, verhoging van de wettelijke pensioenleeftijd en verstrenging van de loopbaanvoorwaarden en beperking van de gelijkstellingen, *'jacht'* op zieken, verlaging van de werkloosheidsuitkeringen, drastische bezuinigingen in de gezondheidszorg, catastrofale ingrepen die de inkomsten van de sociale zekerheid onderuithalen. De neoliberale beleidskeuzes bedreigen onze sociale zekerheid en levenskwaliteit. De meest kwetsbaren worden het meest getroffen gezien zij zich geen privéverzekeringen kunnen veroorloven voor een behoorlijke sociale bescherming.

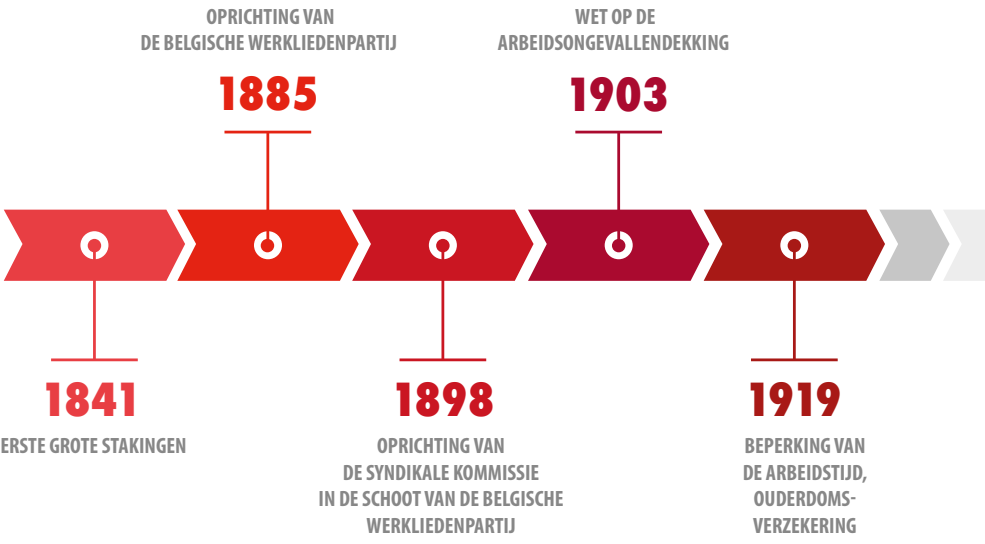
1841
EERSTE GROTE STAKINGEN
1885
OPRICHTING VAN DE BELGISCHE WERKLIEDENPARTIJ
1898
OPRICHTING VAN DE SYNDIKALE KOMMISSIE IN DE SCHOOT VAN DE BELGISCHE WERKLIEDENPARTIJ
1903
WET OP DE ARBEIDSONGEVALLENDEKKING
1919
BEPERKING VAN DE ARBEIDSTIJD, OUDERDOMS-VERZEKERING

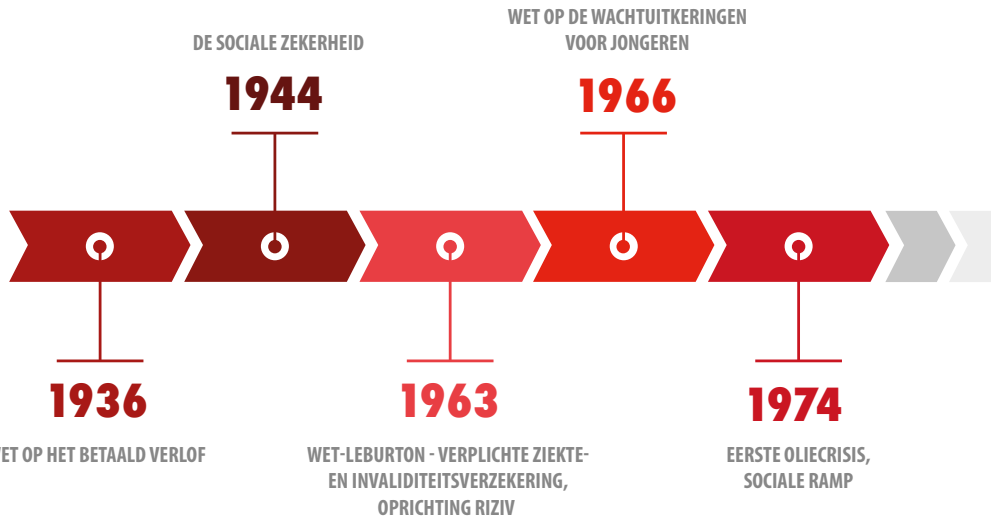
1936
WET OP HET BETAALD VERLOF
1944
DE SOCIALE ZEKERHEID
1963
WET-LEBURTON - VERPLICHTE ZIEKTE- EN INVALIDITEITSVERZEKERING, OPRICHTING RIZIV
1966
WET OP DE WACHTUITKERINGEN VOOR JONGEREN
1974
EERSTE OLIECRISIS, SOCIALE RAMP

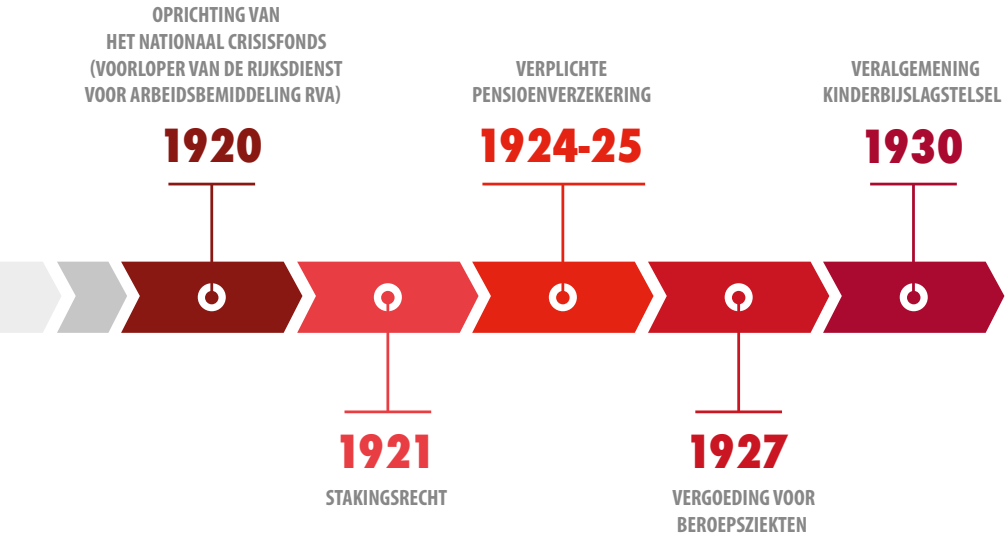
OPRICHTING VAN HET NATIONAAL CRISISFONDS (VOORLOPER VAN DE RIJKSDIENST VOOR ARBEIDSBEMIDDELING RVA)
1920
1921
STAKINGSRECHT
VERPLICHTE PENSIOENVERZEKERING
1924-25
1927
VERGOEDING VOOR BEROEPSZIEKTEN
VERALGEMENING KINDERBIJSLAGSTELSEL
1930

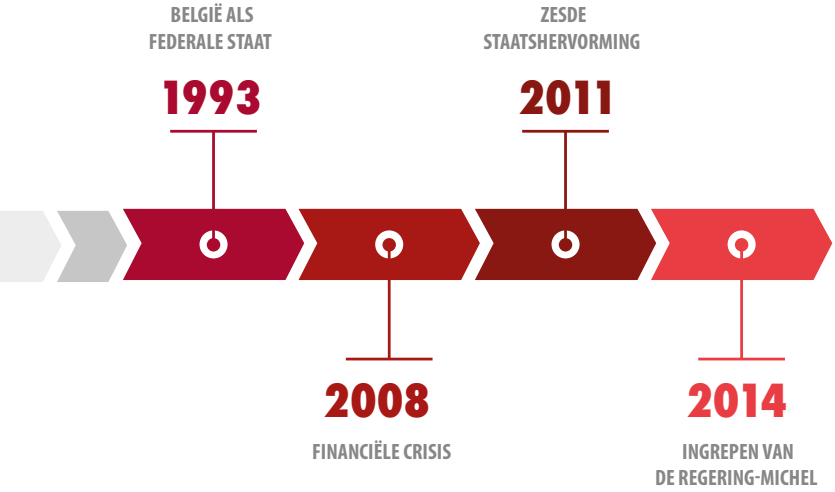
BELGIË ALS FEDERALE STAAT
1993
2008
FINANCIËLE CRISIS
ZESDE STAATSHERVORMING
2011
2014
INGREPEN VAN DE REGERING-MICHEL

BIJLAGE 2. Factcheck

Migranten kosten de sociale zekerheid en de staat massa's geld

0,17%, **dat is het positieve effect van migratie op ons bbp.** De Nationale Bank analyseerde de gevolgen van de instroom van reguliere migranten in 2015. Het economisch effect van migratie is over het algemeen positief. De Nationale Bank voorspelt over vijf jaar een positief effect op de Belgische economie van de vluchtelingen die in 2015 zijn aangekomen.

Onze pensioenen zijn onbetaalbaar

Dit is een kwestie van keuze. Het ABVV kiest voor waardigheid en fatsoen. Wij willen dat de sociale zekerheid bestaanszekerheid garandeert aan toekomstige gepensioneerden. Het verheugt ons dat mensen steeds langer leven. Onze samenleving, ons werk en de financiering van onze sociale zekerheid moet zich aan deze realiteit aanpassen. In plaats van bedrijven te overstelpen met cadeaus pleit het ABVV voor een wettelijke pensioenleeftijd van 65 jaar en een minimumpensioen van 1.500 euro voor iedereen.

Onze sociale zekerheid is voor profiteurs

Anders waren we allemaal profiteurs. **Onze sociale zekerheid is een solidair systeem, we 'profiteren' er allemaal van.** De sociale zekerheid beschermt ons allemaal. Iedereen krijgt er op een bepaald moment in zijn leven mee te maken: bij vrolijke gebeurtenissen (geboorte van een kind) of bij minder aangename gebeurtenissen (zoals een arbeidsongeval).

Onze sociale zekerheid staat aan de rand van de afgrond

Er wordt vaak gesproken over een 'gat' of een 'diepe put' in de sociale zekerheid. Maar daar is niets van aan. **Als er 'normale', volledige sociale bijdragen worden betaald, dan is er geen enkel probleem.**

Het probleem is dat de opeenvolgende regeringen in de loop der jaren allerlei goocheltrucs hebben uitgevonden om in bepaalde gevallen het bedrag van de sociale bijdragen te verminderen of zelfs volledig te schrappen. Bovendien zijn er ook andere vormen van verloning (andere dan loon) waarop nauwelijks of geen sociale bijdragen verschuldigd zijn. Deze alternatieve vormen van verloning swingen de pan uit, evenals de extralegale voordelen, vaak toegekend in plaats van salarisverhogingen. Dit fenomeen zadelt de sociale zekerheid op met een verlies van vele miljarden per jaar. Zelfs al kijken we slechts naar een tiental extralegale voordelen (zoals maaltijd- en ecocheques, aandelen, bedrijfswagens … zonder grote kleppers zoals hospitalisatieverzekering, aanvullend pensioen en tankkaart mee te tellen), dan zien we dat de sociale zekerheid meer dan 2,6 miljard euro inkomsten mist.

Het ABVV wil werknemers en burgers nog meer belastingen doen betalen

Het ABVV aanvaardt niet dat de inspanningen om een sterke en doeltreffende sociale zekerheid te waarborgen op de schouders van de werknemers rusten. **Het ABVV wil niet méér belasting, maar wel betere belasting.**

Vandaag profiteren te veel mensen en bedrijven van het systeem, terwijl ze er niet of nauwelijks toe bijdragen. De sociale zekerheid wordt voor meer dan 70% gefinancierd met sociale bijdragen. Wij pleiten ervoor om ook andere inkomstenbronnen aan te boren. Ook onroerende of roerende meerwaarde, kapitaalinkomsten, meerwaarde op aandelen … moeten bijdragen.

De sociale zekerheid splitsen is voordelig

Nationalistische tendensen en onafhankelijkheidsstreven riskeren onze sociale zekerheid te ontmantelen. De sociale zekerheid splitsen betekent echter dat je de basis van het systeem verkleint. Net als voor andere verzekeringen heeft de verenging van de bijdragegrondslag één belangrijk effect: minder bescherming.

Hoe groter het bereik waarop je solidariteit gebaseerd is, hoe beter je tegenslagen kan opvangen. Hoe groter de gemeenschappelijke pot door bijdragen te verzamelen, hoe beter je de mensen kan helpen die er nood aan hebben.

Privatisering is goedkoper

Onze sociale zekerheid stoelt op solidariteit. Elke werknemer draagt bij in functie van zijn middelen; elke werknemer krijgt in functie van zijn noden (en niet in functie van de betaalde bijdragen). Het doel van de sociale zekerheid is niet 'winst maken', maar wel iedereen in staat stellen een waardig leven te leiden.

Privéverzekeraars hebben daarentegen slechts één doel: winst. Premies worden berekend in functie van de risico's en het systeem is gebaseerd op kapitalisatie. Dat betekent dat deze verzekeringen alleen toegankelijk zijn voor diegenen die over voldoende financiële middelen beschikken om zich zo'n verzekering aan te schaffen. Bovendien houdt de logica van privéverzekeringen in dat de bijdragen hoger moeten zijn voor werknemers die sterker blootgesteld zijn aan diverse risico's (ziekte, arbeidsongeval, beroepsziekten). Welnu, laaggeschoolde werknemers en werknemers met een middelmatig of slecht betaalde baan zijn over het algemeen het meest blootgesteld aan deze risico's.

De Belgische uitgaven voor sociale bescherming (30,3% van het bbp) sporen met die in onze buurlanden. In België zijn die lager dan in Frankrijk (33,9%), zo goed als gelijk als de uitgaven in Nederland (30,2%) en lichtjes hoger dan in Duitsland (29,1%).

ABVV
Samen sterk

Voor meer info:

ABVV
Hoogstraat 42 | 1000 Brussel
Tel. +32 2 506 82 11 | Fax +32 2 506 82 29
info@abvv.be | www.abvv.be

vakbondABVV

Volledige of gedeeltelijke overname of reproductie van de tekst uit deze brochure mag alleen met duidelijke bronvermelding.
Verantwoordelijke uitgever: Robert Vertenueil © januari 2020

D/2020/1262/2